Tessa van Doesum, Jeannet Kramer, Vera Ramaker, Daniëlle Meije

Trimbos instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Buitenshuisproject

Resultaten uit het pilotonderzoek van 2018-2021

BUITENSHUIS PROJECT

Tessa van Doesum, Jeannet Kramer, Vera Ramaker, Daniëlle Meije

Buitenshuisproject

Resultaten uit het pilotonderzoek van 2018-2021

Trimbos-instituut, Utrecht, 2022

Trimbos instituut
Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Colofon

Opdrachtgever
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Auteurs
Tessa van Doesum
Jeannet Kramer
Vera Ramaker
Daniëlle Meije

In samenwerking met
Hester Diederich – Kindcheck Implementatie, De Augeo Foundation, Trauma Company, Wilde Kastanje

Gemeente Almelo, Gemeente Almere, Gemeente Eemnes (HBEL), Gemeente Gooise Meren, Gemeente Groningen, Gemeente Hilversum, Gemeente Huizen (HBEL), Gemeente Lochem, Gemeente Maastricht, Gemeente Waadhoeke, Gemeente Wijk bij Duurstede, en bijbehorende uitvoerende partners.

Projectleiding
Daniëlle Meije

Vormgeving
Canon Nederland N.V.

Beeld
Gettyimages.nl

De uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel. Artikelnummer **AF1962.**

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00
F: 030 - 297 11 11

© 2022, Trimbos-instituut, Utrecht.
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Voorwoord 6

1 Samenvatting 7

2 Aanleiding Buitenshuisproject 10
2.1 KOPP/KOV/KVBO 10
2.2 Onveilig opgroeien 10

3 Opzet Buitenshuisproject 11
3.1 Doel Buitenshuisproject 11
3.2 Doelgroep 11
3.3 Aanpak 11
3.4 Begeleidend onderzoek 13

4 Onderzoeksopzet 15
4.1 Procesevaluatie 15
4.2 Evaluatie en uitkomsten bij ouders en kinderen 18

5 Resultaten procesevaluatie 22
5.1 Respondenten 22
5.2 Professionals over de implementatie van het Buitenshuisproject 23
5.3 Succes en belemmerende factoren voor de implementatie van het Buitenshuisproject 29
5.4 De mogelijkheid om het Buitenshuisproject duurzaam te implementeren 34

6 Resultaten uitkomsten en evaluatie bij ouders en kinderen 38
6.1 Uitkomsten bij ouders en kinderen 38

7 Conclusies 47
7.1 Procesevaluatie 47
7.2 Evaluatie van uitkomsten bij ouders en kinderen 48

8 Discussie en aanbevelingen 50
8.1 Discussie 50
8.2 Aanbevelingen 52
8.3 De volgende stappen 55

9 Literatuurlijst 56

10 Bijlagen **58**
10.1 Bijlage 1 – Topiclijst interviews duurzame implementatie Buitenshuisproject 58
10.2 Bijlage 2 – Toetsingsuitkomsten Lineair mixed models uitkomsten bij kinderen en ouders 61
10.3 Bijlage 3 – Kwaliteit van leven bij 0-1 jarigen 64

Voorwoord

In dit rapport doen we verslag van het pilotonderzoek naar het Buitenshuisproject. Het is een product van samenwerking tussen een groot aantal verschillende partijen. We zijn blij dat het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) oog heeft voor jongeren die opgroeien in gezinnen met een kwetsbaarheid. Dit maakte dat we het Buitenshuisproject in de voorbije jaren samen met andere partijen hebben kunnen ontwikkelen. De Augeo Foundation, Trauma Company en de Wilde Kastanje hebben het mogelijk gemaakt om de deelnemers te scholen. We zijn hen, de kinderopvangorganisaties en de gemeenten met de bijbehorende partners, en vooral ook de linking pins die daar werkzaam waren erg dankbaar voor al hun inzet voor het project en de medewerking aan het onderzoek.

1 Samenvatting

Aanleiding: Nederland telt jaarlijks 405.000 ouders met een psychische stoornis of verslaving. Deze ouders hebben tezamen 577.000 kinderen onder de 18 jaar. Deze kinderen hebben twee tot vier keer zoveel kans om zelf een psychische stoornis te ontwikkelen en hebben twee tot drie keer zoveel kans op kindermishandeling. Ook kinderen van verstandelijk beperkte ouders hebben een groter risico op een onveilige gezinssituatie waarin bescherming en borging van ouders vaak mist en kinderen taken van de ouders overnemen. Een deel van de kinderen uit de bovengenoemde doelgroep is vanwege een onveilige gezinssituatie gemeld bij Veilig Thuis of zit tegen een melding aan. Het Buitenshuisproject is opgezet om dit soort situaties te voorkómen en om betere ondersteuning van het kind en gezin te kunnen bieden.

Doel: Het doel van het project is het reduceren van stress en het verhogen van welbevinden van het kind door het kind meer tijd te laten doorbrengen buiten het gezin, in een gewone, ontspannen omgeving. Beoogd wordt dat dit er op de langere termijn aan kan bijdragen dat de kans op psychische problemen op latere leeftijd verkleind wordt.

Methode: Het Buitenshuisproject werd als pilot met procesevaluatie uitgevoerd in de periode 2018 tot eind 2021. De implementatie en het begeleidende onderzoek werd uitgevoerd door een projectteam van het Trimbos-instituut. De gemeentes verzorgden zelf de financiering en organisatie van de taken en activiteiten die nodig waren rond gezinnen met relevante andere partijen in de regio. Kern van de activiteiten in de gemeente was dat kinderen van gezinnen in een problematische situatie twee jaar gratis toegang kregen tot reguliere kinderopvang, buitenschoolse opvang of een buitenschoolse activiteit zoals een sportclub. In de pilot ging het per gemeente om tien opvangplekken voor kinderen. Daarnaast was opvangondersteuning voor de ouders een optie. Centraal in het project stond de linking pin. De linking pin regelde de buitenshuis-activiteit, onderhield contact met het gezin en was vaak de schakel tussen de verschillende partijen zoals de gemeente of andere hulpverlening in het gezin. Zowel de linking pins als de opvangmedewerkers kregen een training in traumasensitief werken. Voor het onderzoek zorgde de linking pin dat de vragenlijsten werden afgenomen.

Onderzoek: Om het implementatieproces van dit project te volgen en te evalueren werd er op twee verschillende manieren data verzameld. Tijdens het project werden interviews uitgevoerd met de betrokken professionals van de deelnemende gemeenten. Daarnaast vulden de linking pins en opvangmedewerkers evaluatievragenlijsten in. Met deze informatie uit deze bronnen werden de tevredenheid en ervaringen van professionals met de uitvoering van het project in kaart gebracht en kon waar nodig tussentijds worden bijgesteld. Tevens werd zicht verkregen op bevorderende en belemmerende factoren en wat er nodig is voor eventuele duurzame implementatie van het Buitenshuisproject in de gemeenten. Ook werden voor- en nametingen uitgevoerd bij de gezinnen die hiervoor toestemming gaven. Centraal stond hierbij de vraag hoe het bij aanmelding en in de loop van het project gaat met het welzijn van de kinderen (kwaliteit van leven en emotionele- en gedragsproblemen), het welbevinden van ouders, het gezinsklimaat en de opvoedingsstijl. De metingen vonden plaats na aanmelding (T0) en

vervolgens 6 maanden (T1), 12 maanden (T2), 18 maanden (T3) en 24 maanden (T4) na T0. Daarnaast werden bij de vier nametingen de tevredenheid gemeten met het Buitenshuisproject bij ouders en kinderen.

Resultaten: Tien gemeenten verspreid over Nederland namen deel aan het Buitenshuisproject met in totaal 48 gezinnen en 92 kinderen.

Het Buitenshuisproject was een dynamisch project dat plaats vond in een tijd waarin corona de overhand nam en een lockdown werd ingesteld. Dat heeft de nodige gevolgen gehad voor een project dat gericht was op samenwerking, het juist uit huis kunnen zijn van kinderen en persoonlijk contact met een begeleider (linking pin), ook voor het invullen van vragenlijsten voor het onderzoek. In deze complicerende context is geprobeerd om het project zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat opviel tijdens het project was dat er veel verschillen waren binnen de gemeenten in de inrichting van het Buitenshuisproject: in doelgroep (meer preventief dan wel gericht op zware problemen waarbij Veilig Thuis al in beeld kwam), het aanbod, in samenwerking- en samenwerkingspartijen en in de manier waarop gezinnen werden geworven. Dit weerspiegelt het maatwerk dat bij implementatie per gemeente nodig is om het project passend te maken bij de lokale behoeften en mogelijkheden.

Uit de interviews en vragenlijsten met professionals komt naar voren het project goed aansluit bij de doelstellingen van gemeenten van de gemeente en de behoeftes van de doelgroep. Ook zien zij dat het project bijdraagt aan het welzijn van het kind én het gezin. De professionals geven het project een ruime voldoende en het merendeel zou het project aanbevelen aan collega's of andere gemeentes.
Voor een succesvolle duurzame implementatie van het project kwamen een aantal punten naar voren. De professionals benoemden dat een goede samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen binnen een gemeente van essentieel belang is. Veel gemeentes gaven aan dat de samenwerking met de ggz-sector nog onvoldoende tot stand was gekomen en dat hierdoor een belangrijke schakel ontbrak, ook voor het signaleren van gezinnen voor het Buitenshuisproject.
Professionals zagen ook het belang van de unieke werkwijze in het Buitenshuisproject in vergelijking met andere maatwerkvoorzieningen: de inzet van een linking pin en het gebruik van traumasensitief werken om de doelgroep beter te bereiken. Gemeentes zijn over het algemeen positief over het willen voortzetten van de wijze van werken binnen het Buitenshuisproject. Wel blijkt de financiering op de lange termijn een aandachtspunt. Dit hangt af van gemeentelijk beleid en beschikbare gelden.
Bij meerdere gemeenten heeft het project er wel toe geleid dat de financiële potjes voor deze doelgroep nu beter benut worden, zoals de SMI gelden.

De resultaten van het onderzoek onder 48 gezinnen en 92 kinderen tonen dat het bij aanmelding gaat om gezinnen waarbij een grote groep te maken heeft met de nodige problemen zijn in welzijn, opvoedklimaat en financieel opzicht.

Het project en het aanbod (opvang of activiteit) voor kinderen wordt vooral door ouders positief ontvangen: het ontlast hen en meer dan 90% zou het aanbevelen aan anderen. Ook ging het welbevinden van ouders omhoog en verbeterde het gezinsklimaat (waardering en samenwerking) significant. Bij de kinderen zijn er echter veel minder veranderingen waar te nemen in welzijn en emotionele- en gedragsproblemen. De groep van 8 jaar en ouder die evaluaties invullen zijn ook minder positief over het project dan hun ouders. Wel is voorzichtigheid geboden met het toeschrijven van deze uitkomsten aan het Buitenshuisproject gezien dat er geen controlegroep was en er ook veel andere factoren tijdens het project van invloed kunnen zijn geweest.

Concluderend kan gezegd worden dat het Buitenshuisproject in de voorbije jaren heeft aangetoond te voorzien in een behoefte. Hoewel het op basis van dit onderzoeksdesign moeilijk is om harde cijfers te presenteren, zijn vrijwel alle betrokkenen positief over de nut en noodzaak van het project. De resultaten geven voldoende aanleiding om de ingeslagen weg te blijven volgen en het Buitenshuisproject landelijk te gaan implementeren.

2 Aanleiding Buitenshuisproject

2.1 KOPP/KOV/KVBO

Nederland telt jaarlijks 405.000 ouders met een psychische stoornis of verslaving. Deze ouders hebben tezamen 577.000 kinderen onder de 18 jaar (De Graaf et al., 2010). Deze kinderen worden aangeduid als Kinderen van Ouders met een Psychisch Probleem (KOPP) en Kinderen van Ouders met Verslavingsprobleem (KOV). Zij hebben twee tot vier keer zoveel kans om zelf een psychische stoornis te ontwikkelen (Havinga et al., 2017; Thorup et al., 2018) en hebben twee tot drie keer zoveel kans op kindermishandeling (Kelleher et al., 1994). Hierdoor lopen veel van deze kinderen een groot risico om in de toekomst tot de cliënten van de geestelijke gezondheidzorg (GGZ) te gaan behoren.

Naast KOPP/KOV hebben ook Kinderen van Verstandelijk Beperkte Ouders (KVBO) een groter risico op een onveilige gezinssituatie. In het Actieplan Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (Ministerie van Volksgezondheid en Sport, 2018) wordt aan kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking dan ook, naast de KOPP/KOV-doelgroep, specifiek aandacht besteed. Hoeveel gezinnen er zijn waarbij één of beide ouder(s) een (licht) verstandelijke beperking hebben, is onbekend (Kalthoff, 2015). Normaal begaafde kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking vormen een groep die grotendeels onzichtbaar is voor hulpverleners omdat zij vaak geen gedragsproblemen vertonen. Daarbij komt dat de verstandelijke beperking bij de ouder(s) veelal niet vastgesteld is. Toch leven deze kinderen in een moeilijke thuissituatie waarin bescherming en borging van ouders vaak mist. Deze kinderen vervullen vanaf een jonge leeftijd taken in het gezin die normaal door de ouders gedaan worden, bijvoorbeeld de financiën. Vanaf jonge leeftijd ondersteunen ze hun ouders en krijgen op sociaal emotioneel gebied niet of onvoldoende begeleiding. Professionals geven aan dat het belangrijk is dat er structurele aandacht komt voor KVBO en de problemen die de kinderen ervaren tijdens het opgroeien (Grootelaar et al., 2021).

2.2 Onveilig opgroeien

Een deel van de kinderen uit de bovengenoemde doelgroep is vanwege een onveilige gezinssituatie gemeld bij Veilig Thuis of zit tegen een melding aan. Onderzoek laat echter zien dat kinderen ook tot een half jaar na de melding gevallen nog steeds kampen met dezelfde traumaklachten (Hoefnagels et al., 2015). Daarnaast krijgt één op de vijf gezinnen, na een melding bij Veilig Thuis, geen hulp terwijl er nog wel sprake is van een gewelddadige situatie (Steketee et al., 2020). Op basis van deze recente gegevens kunnen we signaleren dat hier ruimte is voor een meer preventieve aanpak om deze situaties te voorkómen en voor verbetering in de ondersteuning van het kind en gezin. Daarbij geven kinderen zelf aan dat zij het liefst zo normaal mogelijk willen opgroeien en gewoon willen meedoen met hun leeftijdgenoten (Verheul et al., 2018). Het Buitenhuisproject sluit hierop aan door het inzetten van gewone, reguliere kinderopvang en Buitenschoolse opvang (BSO) voor KOPP/KOV/KVBO uit gezinnen die gemeld zijn bij Veilig Thuis of tegen een melding aanzitten.

3 Opzet Buitenshuisproject

3.1 Doel Buitenshuisproject

Het doel van het Buitenshuisproject is het reduceren van stress bij KOPP/KOV/KVBO en het verhogen van welbevinden door het kind meer tijd te laten doorbrengen buiten het gezin, in een gewone, ontspannen omgeving. Met het project beogen we te voorkomen dat jongeren in een gedwongen kader terecht komen of uit huis geplaatst moeten worden. Op de langere termijn is het streven de kans op psychische problemen op latere leeftijd bij KOPP/KOV/KVBO te verkleinen.

3.2 Doelgroep

Het Buitenshuisproject is bedoeld voor gezinnen waarbij ten minste één ouder of verzorger een psychisch probleem, verslaving of leerproblemen heeft met kinderen van 0 tot en met 18 jaar. Daarnaast moet er sprake zijn van een chronische onveiligheid binnen het gezin. Deze gezinnen kunnen gemeld zijn bij Veilig Thuis, of tegen een melding aan zitten.

3.3 Aanpak

Het Buitenshuisproject is een pilot die liep van 2018 tot eind 2021. De projectuitvoering van het projectteam van het Trimbos-instituut (vanaf hier spreken we over 'het projectteam') werd gefinancierd door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het project is op gemeentelijk niveau georganiseerd en geïmplementeerd met ondersteuning van het projectteam.

3.3.1 Gemeenten

De lokale aanpak wordt gefinancierd en gefaciliteerd vanuit de gemeente. De gemeente is verantwoordelijk voor de financiering van het project en betrekken van de relevante partijen in de gemeente. Doordat het project op gemeentelijk niveau is georganiseerd, verschilt het per gemeente hoe het project is ingericht. Het is voor elke gemeente maatwerk; passend bij de lokale situatie.

Voor de pilot zocht het projectteam gemeenten die geïnteresseerd waren om deel te nemen aan de pilot. Het projectteam zocht op verschillende manieren contact met gemeenten. Zo zijn er presentaties gehouden bij verschillende evenementen waar de gemeenten vertegenwoordigd waren, zoals een programma dag van 'Geweld hoort nergens thuis' of bij bijeenkomsten rond de Kindcheck binnen de GGZ. Hier werden aanmeldformulieren neergelegd of konden geïnteresseerden hun mailadres achterlaten als ze extra informatie wilden. Ze werden hierna benaderd door het projectteam en spraken verder over de inrichting van het Buitenshuisproject in hun gemeente.

Wanneer de beleidsmedewerker van de gemeente in overleg met de gemeenteraad tot een akkoord was gekomen, konden zij deelnemen met het Buitenshuisproject en gingen ze van start. Gelijktijdig inventariseerden ze samen met het projectteam wat er nodig was om het project op te starten in de gemeente, op welke wijze zij het wilden uitvoeren en onder welke voorwaarden. Als een gemeente akkoord was met deelname, stemden zij in met deelname aan de pilot voor twee jaar, voor tenminste tien kinderen.

3.3.2 Buitenshuis-activiteit

De kinderen uit gezinnen die deelnamen aan het Buitenshuisproject, kregen minimaal twee jaar reguliere kinderopvang, BSO of een buitenschoolse activiteit aangeboden zoals een sportclub of huiswerkbegeleiding. Het kind had zo de gelegenheid om mee te draaien met leeftijdgenootjes, vriendjes te maken, te ontspannen en positieve ervaringen op te doen (Haverman & van der Zanden, 2018).

Daarnaast was het van belang dat bij het regelen van deze buitenshuis-activiteiten, de ouder of verzorger geen extra zaken moest regelen zoals de administratieve kant van de activiteit of een bardienst bij de sportvereniging. Het halen en brengen van kinderen van en naar de opvang werd over het algemeen door ouders zelf gedaan maar in enkele gevallen door de gemeente geregeld wanneer ouders er zelf niet toe in staat waren. Tot slot was het belangrijk dat de opvang voortduurde in de zomervakantie. Juist in die periode kan de stress hoog oplopen in deze gezinnen met een kwetsbaarheid. Door de opvang, die vaak ook leuke uitstapjes organiseert in de zomervakantie, kan stress gereduceerd worden bij het kind en gezin.

3.3.3 Linking Pin

Het Buitenshuisproject bood naast de twee jaar reguliere opvang een linking pin: een contactpersoon die de spil vormde tussen kind, ouders, opvanglocatie en eventuele GGZ-behandelaar van de ouder. De linking pin regelde de buitenshuis-activiteit, onderhield contact met het gezin en de activiteit, en was vaak de schakel tussen de verschillende partijen zoals de gemeente of andere hulpverlening in het gezin.

3.3.4 Traumasensitief werken

De linking pins kregen een training waarin traumasensitief werken en effectief communiceren met ouders centraal staat. Ook de opvangmedewerkers kregen een training in traumasensitief omgaan met de kinderen. Deze training bestond voor zowel de linking pins als de opvangmedewerkers uit een e-learning over steun bieden in de klas van de Augeo Foundation, die voorafgaand aan de live training werd gevolgd. Voor de linking pins bestond de live training uit een dagdeel traumasensitief werken en een dagdeel over de communicatie met ouders, en dan met name hoe ze het Buitenshuisproject kunnen overbrengen aan de ouder. Dit werd geoefend met acteurs. De opvangmedewerkers kregen een hele dag de training traumasensitief werken. Voor hen gold voor de live training een train-de-trainer principe. Zij konden per locatie een aantal mensen sturen die dan weer de rest van de medewerkers konden scholen bij op hun locatie. Wél konden alle opvangmedewerkers de e-learning van Augeo volgen. Zowel de linking pins als de opvangmedewerkers kregen aan het begin van de training een uitleg over het Buitenshuisproject van iemand van het projectteam van het Trimbos-instituut.

In de loop van het project zijn er verschillende extra verdiepende workshops gegeven zoals een training in de *'Top-3 methodiek'*, die gericht is op het gefaseerd vergroten van emotionele en fysieke veiligheid in de gezinnen en een webinar over KVBO.

3.3.5 Aanmeldroute

Voor de pilot was bedacht dat de kinderen die in aanmerking kwamen voor het Buitenshuis-project, voornamelijk gesignaleerd zouden worden door professionals in de volwassen GGZ via de Kindcheck, of bij Veilig Thuis. Andere aanmeldroutes zoals via school, huisarts, politie, Verstandelijk Gehandicapten Zorg (VGZ) of via de portefeuille van de linking pins waren echter ook mogelijk. Nadat een gezin bekend was bij de linking pin, nam de linking pin contact op met het gezin om uitleg te geven over het Buitenshuisproject. Als de ouders mee wilden doen aan het project, hoorde daar gedurende de pilotperiode, ook het onderzoek bij waarbij ze eens in het half jaar vragenlijsten zouden invullen. Na de uitleg kregen zij een paar dagen bedenktijd, en vroeg de linking pin nogmaals of ze mee wilden doen. Indien ze dan instemden, tekenden ze het toestemmingsformulier. Wanneer een gezin instemde om mee te doen aan het project, zette de linking pin de acties in gang om de buitenshuis-activiteit op te starten.

3.4 Begeleidend onderzoek

Het Buitenshuisproject is in 2018-2021 uitgevoerd als pilot met een begeleidende proces-evaluatie en voor- en nametingen bij de kinderen en ouders. Met dit onderzoek willen we inzichtelijk krijgen hoe de aanpak werkt in de praktijk, wat bevorderende en belemmerende factoren zijn, wat goed loopt en wat beter kan en hoe professionals en gezinnen het project ervaren. Daarnaast zijn er ook metingen gedaan bij ouders en kinderen om zicht te krijgen op de mogelijke invloed van het project op het welzijn en gezinsfunctioneren. Echter, er is de nodige voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van de veranderingen in deze uitkomstvariabelen. Het gaat in dit project om een pilot waarbij een controlegroep nog niet op zijn plaats was. De verandering in welzijn en gezinsfunctioneren geeft hooguit een indicatie, maar er is op basis van deze data geen 'harde' uitspraak mogelijk over of deze uitkomsten daadwerkelijk door het Buitenshuisproject werden veroorzaakt. Een effectonderzoek zou een vervolgstap kunnen zijn, als blijkt dat de buitenshuis-aanpak überhaupt in de praktijk werkbaar is. Er is veel vraag naar harde cijfers over het Buitenshuisproject en daarom vinden we het van belang om de lezer op dit punt in de rapportage te wijzen op de reikwijdte van de uitspraken die in deze pilot mogelijk zijn.

Procesevaluatie

Gedurende de implementatie van het Buitenshuisproject werd voortdurend geëvalueerd, zodat hier gelijktijdig op ingespeeld en bijgesteld kon worden. Door deze voortdurende evaluatie en samenspel met de betrokkenen, kunnen we het project als 'actieonderzoek' bestempelen. De procesevaluatie geeft inzichten in de opvattingen en ervaringen van de verschillende professionals die hebben deelgenomen aan het Buitenshuisproject.

Evaluatie en uitkomsten bij gezinnen en kinderen

Daarbij is er tijdens de implementatie een voor- en nametingenonderzoek uitgevoerd onder de deelnemende gezinnen en onder de kinderen. Hierbij gaat het over hoe zij het project hebben ervaren, hoe het met hen gaat gedurende het project in termen van het welzijn van ouder en kind en het gezinsfunctioneren.

4 Onderzoeksopzet

4.1 Procesevaluatie

4.1.1 Onderzoeksvragen

In de procesevaluatie wilden we de volgende vragen beantwoorden:

- Wat zijn de opvattingen van de professionals over de huidige implementatie van het Buitenshuisproject?
- Wat zijn de ervaren succes- en belemmerende factoren van het Buitenshuisproject?
- In welke mate verwachten professionals dat het Buitenshuisproject bijdraagt aan het verbeteren van het welzijn van KOPP/KOV/KVBO?
- In welke mate verwachten professionals dat het Buitenshuisproject duurzaam geïmplementeerd kan worden?

4.1.2 Onderzoeksdesign

Sinds het begin van het project werd een doorlopende procesevaluatie uitgevoerd. Er werd op twee verschillende manieren data verzameld. Ten eerste werd er een kwalitatief onderzoek gedaan door middel van semigestructureerde interviews naar de opvattingen en ervaringen van de betrokken professionals. Ten tweede werden elk half jaar de ervaringen van de linking pins en opvangmedewerkers middels evaluatievragen geëvalueerd. Daarnaast was er veelvuldig tussentijdscontact geweest met de verschillende professionals.

4.1.3 Interviews

Voor het kwalitatieve deel werden op verschillende momenten professionals geïnterviewd. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een interviewleidraad (zie bijlage 1). De interviewleidraad was gebaseerd op het implementatiemodel voor interventies in de Nederlandse Jeugdzorg (Stals, 2012) (zie figuur 1) dat mede is gebaseerd het model van Grol & Wensing (2006). Met name de derde en vierde onderzoeksvraag werden met behulp van dit model beantwoord.

Figuur 1. Implementatiemodel voor interventies in Nederlandse jeugdzorg van Stals (2012)

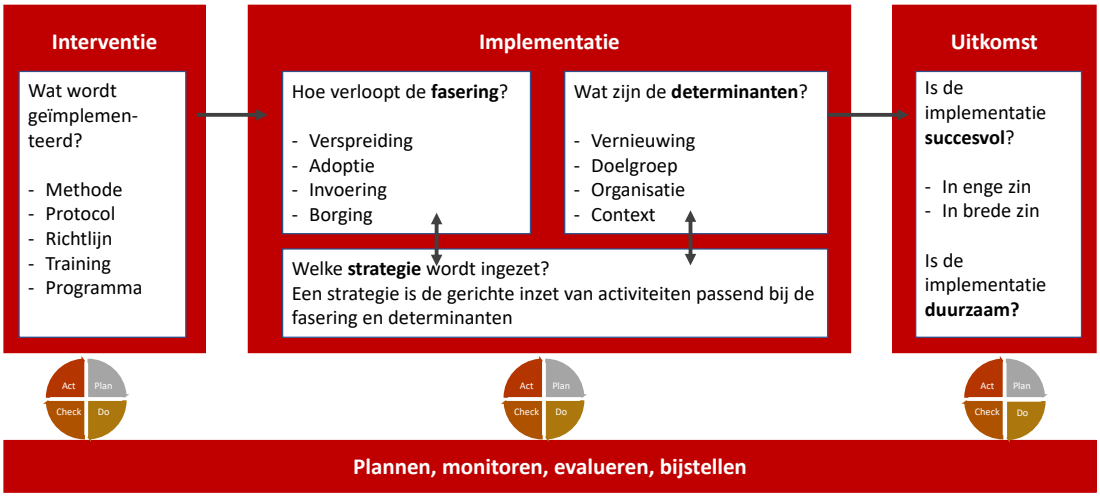

Het implementatiemodel deelt het implementatieproces op in vier fasen, namelijk: verspreiding, adoptie, invoering en borging. Allereerst wordt in de verspreidingsfase de interventie onder de aandacht gebracht waarna potentiële betrokkenen in de adoptiefase een keuze maken of ze mee doen met de implementatie. Vervolgens wordt er in de invoeringsfase de interventie in de praktijk gebracht. Ten slotte wordt de interventie in de borgingsfase onderdeel gemaakt van de bestaande structuur (Stals, 2012). In de vier verschillende fases van implementatie is het wenselijk om gebruik te maken van de Plan-Do-Check-Act (PCDA) cyclus. Deze cyclus bestaat uit het plannen, monitoren, evalueren en bijstellen van de acties (Beshah et al., 2014). Het stap voor stap doorlopen van deze cyclus is in de praktijk echter lastig te realiseren (Stals, 2012).

Tijdens een implementatieproces hebben verschillende determinanten invloed op het proces. Dit worden ook wel de bevorderende en belemmerende factoren van het proces genoemd. In de verspreidingsfase is het bijvoorbeeld van belang dat betrokkenen het doel van de interventie duidelijk voor ogen hebben (Stals, 2012). Daarnaast is het in de adoptiefase belangrijk dat innovatieve personen worden betrokken en dat actoren op sleutelposities achter het idee van de interventie staan (Meyers et al., 2012). Dit betekent dat het voor het Buitenshuisproject belangrijk is dat de betrokken professionals binnen iedere gemeente (gemeente beleidsmedewerkers, linking pins en opvangmedewerkers) het preventieve doel voor KOPP/KOV/KVBO duidelijk hebben. Daarnaast is het van belang dat er binnen iedere gemeente een projectleider of coördinator wordt aangewezen die zich volledig inzet voor de aanpak. Het Buitenshuisproject is echter een actieonderzoek waarbij gedurende de implementatie het project verder vorm wordt gegeven met input van verschillende betrokkenen. Dit kan ervoor hebben gezorgd dat de professionals de verspreiding en adoptie van het project als moeizaam hebben ervaren. Deze verwachting geldt met name voor de gemeenten die aan het begin van de pilot zijn gestart omdat het project toen in de kinderschoenen stond.

Per gemeente werden waar mogelijk, drie verschillende professionals geïnterviewd: de beleidsmedewerker van de gemeente, de linking pin en een opvangmedewerker. De interviews zijn in verschillende fases van het project afgenomen. In 2019 zijn de toen gestarte gemeenten geïnterviewd. Begin 2020 zijn gemeenten die iets later waren gestart aanvullend geïnterviewd. Eind 2020 zijn de gemeenten die al waren geïnterviewd, opnieuw geïnterviewd ter evaluatie en twee net gestarte gemeenten voor het eerst geïnterviewd. Eind 2021 zijn alle gemeenten nogmaals geïnterviewd om laatste informatie op te halen. In 2019 vonden de interviews face-to-face plaats. In 2020 en 2021 vonden alle interviews vanwege de coronacrisis online plaats.

4.1.4 Vragenlijsten

Vanaf het eerste halfjaar na de start van het project kregen professionals elk half jaar vragen over wat ze van het Buitenshuisproject vonden.
Linking pins werden de volgende vragen gesteld:

1. Ik vind het Buitenshuisproject nuttig voor de gezin(nen) die ik begeleid
2. Ik heb het idee dat de kind(eren) die ik begeleid iets aan het Buitenshuisproject hebben
3. Ik vind dat het Buitenhuisproject bijdraagt aan de veiligheid binnen de gezinnen die ik begeleid
4. Ik ben tevreden over de samenwerking tussen de verschillende professionals in het Buitenshuisproject
5. Ik zou het Buitenshuisproject aanbevelen aan andere collega's
6. Welk rapportcijfer geef je het Buitenshuisproject?
7. Heeft u tips om het Buitenshuisproject te verbeteren?

De vragen 1 t/m 6 werden beantwoord op een 5-puntsschaal lopend van 1=helemaal mee eens naar 5=helemaal mee oneens.

Opvangmedewerkers kregen de volgende vragen:

1. Ik vind het Buitenshuisproject nuttig voor de gezin(nen) die ik begeleid
2. Ik heb het idee dat de kind(eren) die ik begeleid iets aan het Buitenshuisproject hebben
3. Ik ben tevreden over de samenwerking tussen de verschillende professionals in het Buitenshuisproject
4. Ik ben tevreden over de samenwerking met de betrokken linking pin(s)
5. Ik zou het Buitenshuisproject aanbevelen aan andere collega's
6. Welk rapportcijfer geef je het Buitenshuisproject?
7. Heeft u nog tips om het Buitenshuisproject te verbeteren?

De vragen 1 t/m 6 werden beantwoord op een 5-puntsschaal lopend van 1=helemaal mee eens naar 5=helemaal mee oneens.

De evaluatievragenlijst werd voor de linking pin na het eerste half jaar met ieder meetmoment van het eerste gezin dat zij hadden geïncludeerd meegestuurd. De opvangmedewerker kreeg de vragenlijst toegestuurd als zij kinderen van het Buitenshuisproject in hun groep hadden.

Corona vragenlijst

In maart 2020 werd voor het eerst een 'intelligente lockdown' ingevoerd. Dit betekende onder andere dat mensen zoveel mogelijk thuis moesten werken, iedereen 1,5 meter afstand moest houden en scholen en kinderopvang dicht waren. Voor de jeugd en jonge gezinnen had dit veel consequenties en daarmee ook voor het Buitenshuisproject. Om deze reden hebben we in de zomer van 2020 een extra kleine vragenlijst uitgezet bij de linking pins. We deden dit om te inventariseren hoeveel kinderen van het Buitenshuisproject wel nog naar de 'noodopvang' konden, hoe snel dit geregeld was en hoe zij contact hebben gehouden met de gezinnen toen thuisbezoeken afgeraden werden. De vragen die gesteld werden gingen over de periode waarin het grootste deel van de kinderen niet naar school of kinderdagverblijf en BSO mochten (16 maart 2020 – 10 mei 2020).

Vragen die gesteld werden aan de linking pins:
1. Werd er in jouw gemeente noodopvang aangeboden aan de Buitenshuisproject gezinnen?
2. Wanneer is het inde gemeente opgepakt dat deze kinderen ook naar de opvang mochten?
3. Aan de ouders of verzorgers van hoeveel kinderen, heb je verteld dat de mogelijkheid voor noodopvang er was?
4. Hoeveel kinderen maakten daarna gebruik van de noodopvang?
5. Wat waren redenen van ouder(s) of verzorger(s) om er *niet* op in te gaan?
6. Wat waren redenen van ouder(s) of verzorger(s) om er *wel* op in te gaan?
7. Hoe vaak heb je contact gehad met de gezinnen tijdens deze periode?

4.2.5 Tussentijds contact

Het projectteam had regelmatig contact met de verschillende professionals, vooral met de linking pins. Ze overlegden onder andere over de vragenlijsten, waarbij vaak de gang van zaken voor de linking pins ook werd besproken. Linking pins gaven in deze gesprekken soms aan waar ze tegen aan liepen of waar ze behoefte aan hadden. Eén van deze behoeftes was het uitwisselen van ervaringen met andere gemeenten, waartoe het projectteam vanaf juni 2020 een terugkerende intervisiebijeenkomst organiseerde. Via deze bijeenkomsten konden linking pins, opvangmedewerkers en beleidsmedewerkers hun ervaringen uitwisselen. Ook kon het projectteam extra inventariseren waar de professionals in de praktijk mee bezig waren, behoefte aan hadden of tegen aan liepen. Ervaringen van deze professionals zijn, weliswaar niet gestructureerd, op schrift gesteld en meegenomen in de procesevaluatie.

4.2 Evaluatie en uitkomsten bij ouders en kinderen

4.2.2 Onderzoekvragen

De volgende vragen staan centraal in het onderzoek onder ouders en kinderen:
- Hoe gaat het met het welzijn van de kinderen bij het kind bij aanvang en in de loop van project (kwaliteit van leven en emotionele- en gedragsproblemen)?
- Hoe gaat het welbevinden van de ouders en het gezinsklimaat en opvoedingsstijl bij aanvang en in de loop van het project?
- Wat vinden de ouders en kinderen van het Buitenshuisproject?

4.2.3 Onderzoeksdesign en werkwijze

Er werd een pilot evaluatie uitgevoerd via een onderzoek met voor- en nametingen onder ouders en waar mogelijk ook onder de kinderen zelf. De metingen met papieren versies van de vragenlijsten vonden plaats na aanmelding voor het Buitenshuisproject (T0) en vervolgens 6 maanden (T1), 12 maanden (T2), 18 maanden (T3) en 24 maanden (T4) na T0. Ouders vulden de vragenlijsten in voor de uitkomsten van de kinderen en voor zichzelf, het gezinsklimaat en de opvoedingsstijlen. Dit gebeurde waar nodig met behulp van de linking pin als het invullen voor de ouders zelf te complex was. De linking pin zorgde er ook voor dat de vragenlijsten bij de gezinnen terecht kwamen.

4.2.4 Meetinstrumenten

Vragenlijsten over de kinderen

- Kwaliteit van leven: Bij 2 t/m 27 jarigen werd dit gemeten met de Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL versie 4.0, 23 items met score range 1 t/m 100) (Varni et al., 2011). Afkappunten zijn gebruikt om een problematische kwaliteit van leven vast te stellen. Gebruikte afkappunten zijn: 2-4 jaar een score lager dan 78,5 (Schepers et al., 2017), 5-7 jaar een score lager dan 74.5 (Schepers et al., 2017), 8-12 jaar een score lager dan 73,2 (Engelen et al., 2009). Een score onder het afkappunt staat voor een verminderde kwaliteit van leven. Kwaliteit van leven bij kinderen van 0-1 jaar werd gemeten met de TAPQOL (Fekkes et al., 2000).
- Emotionele en gedragsproblemen: Bij kinderen van 2 jaar en ouder werd dit gemeten met de Strenghts and Difficulties Questionnaire (SDQ, 25 items met score range 0 t/m 40) (Theunissen et al., 2016). Afkappunten: 2-3 jaar score > 12, 4-5 jaar score > 13, 6-11 jaar score > 17 en 12-18 jaar score > 14 (Maurice-Stam et al., 2018). Een score boven het afkappunt staat voor een klinische mate van psychosociale problemen.

Vragenlijsten over de ouders en over het gezinsklimaat:

De volgende aspecten werden ingevuld door de ouders over het gezin en de kinderen:

- Leeftijd en geslacht van de kinderen, leeftijd ouders, de woonsituatie, aantal kinderen per gezin, de hoogst afgemaakte opleiding van de ouders, de werksituatie, de financiële situatie, het aanbod dat de kinderen kregen via het Buitenshuisproject.
- Welbevinden van de ouders: World Health Organization Well-Being Index (WHO-5, 5 items, score range van 0-100) (Topp et al., 2015). Een hogere score staat voor meer welbevinden. Een score lager dan het afkappunt van 50 geeft aan dat het welbevinden dusdanig laag is dat er sprake kan zijn van een depressie.
- Gezinsklimaat wordt gemeten met de Vragenlijst Gezinskenmerken (Klijn, 2013) met de subschalen Waardering (8 items, score range 8-40) en Samenwerking (15 items, score range 15-75). Een hogere score staat voor een beter gezinsfunctioneren. Een score lager dan 28 voor de subschaal Waardering en lager dan 58 voor de subschaal Samenwerking staat voor een problematische communicatiestijl.
- Opvoedingsstijl: dit is gemeten met een aangepaste versie van de Parenting Scale (Prinzie et al., 2007). De lijst bevat de subschalen Laxness (5 items, score range is 0 t/m 7), en Overreactivity (6 items, range van 0 t/m 7), waarbij een lagere score staat voor een adequatere opvoedingsstijl. Bij 'Laxness' gaat het om een ouder die erg toegeeflijk en inconsistent is als het gaat om het toepassen van discipline. Bij 'Overreactivity' gaat het om een autoritaire ouderschapsstijl die in het ongunstige geval doorslaat naar dreiging en verbaal geweld. Afkappunten als indicatie voor een mogelijk disfunctionele opvoedingsstijl zijn een score van 2,8 of hoger op de Laxness schaal en van 3,0 of hoger op de Overreactivity schaal.

Ouders over het Buitenshuisproject (evaluatie)
Bij elk van de nametingen werd aan de ouders de volgende vragen gesteld over het Buitenshuisproject:
1. Ik ben tevreden over het Buitenshuisproject voor mijn kinderen
2. Ik vind het Buitenshuisproject nuttig voor mijn gezin
3. Het Buitenshuisproject ontlast mij (geeft mij meer rust en ruimte)
4. Ik heb het idee dat mijn kind(eren) iets aan het Buitenshuisproject heeft gehad
5. Ik zou het Buitenshuisproject aanbevelen aan andere ouders in een vergelijkbare situatie
6. Ik heb veel aan de begeleider van het Buitenshuisproject gehad
7. Welk rapportcijfer geeft u het Buitenshuisproject? (1=zeer slecht t/m 10=uitstekend)

De vragen 1 t/m 6 werden beantwoord op een 5-puntsschaal lopend van 1=helemaal mee eens naar 5=helemaal mee oneens.

Kinderen over het Buitenshuisproject (evaluatie)
Kinderen vulden bij de nametingen de volgende evaluatievragen in (vanaf een leeftijd van 8 jaar):
1. Ik ben blij met het Buitenshuisproject
2. Ik vind het Buitenshuisproject nuttig
3. Het Buitenshuisproject geeft mij rust en ruimte
4. Ik vind dat de begeleider van het Buitenshuisproject het goed doet (ik heb er wat aan)
5. Ik zou andere kinderen waar het thuis soms lastig is, ook aanraden om mee te doen met het Buitenshuisproject
6. Welk rapportcijfer geef je het Buitenshuisproject? (1=zeer slecht t/m 10=uitstekend)

De vragen 1 t/m 5 werden beantwoord op een 5-puntsschaal lopend van 1=helemaal mee eens naar 5=helemaal mee oneens.

4.2.5 Analyses
Frequentieverdelingen zijn gebruikt om de kenmerken van kinderen en gezin, evaluaties en uitkomsten bij de verschillende metingen te berekenen. Ook zijn, waar beschikbaar, afkappunten gebruikt om percentages te berekenen voor het al dan niet problematische zijn van uitkomsten.

Om een indicatie te krijgen van de mate van verandering van voor- naar nametingen werd bij de uitkomstvariabelen (kwaliteit van leven bij ouders en kinderen, gedrags- en emotionele problemen, gezinsklimaat en opvoedingsstijlen) gebruik gemaakt van longitudinale multilevel modellen (lineair mixed models). Hierin wordt rekening gehouden met gecorreleerde metingen (meerdere kinderen en meerdere ouders binnen gezinnen). In de analyses bij uitkomsten voor kinderen is gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht van het kind. In de analyses van uitkomsten bij ouders is gecorrigeerd voor het wel/niet goed kunnen rondkomen en de leeftijd van de ouders. Er werd een random intercept voor gezinnen en een ongestructureerde variantie-covariantie matrix gehanteerd. Er is voor elke nameting getoetst of een bepaalde uitkomstmaat significant verschilt van T0 (tweezijdige toetsing). Toetsingsuitkomsten staan weergegeven in bijlage 2.

Zoals eerder aangegeven is bij de interpretatie van de toetsing voorzichtigheid geboden. Het gaat om een pilot waarbij er geen controle / vergelijkingsgroep was. We kunnen daarom niet zeggen dat uitkomsten bij ouder en kinderen het gevolg zijn van het Buitenshuisproject of het aanbod daarin, omdat er allerlei andere factoren een rol kunnen spelen, bijvoorbeeld het effect van tijd of gewenning en gebeurtenissen zoals de corona uitbraak met lock down. Resultaten moeten dan ook in dat licht worden bezien.

De lineair mixed model analyses zijn uitgevoerd in R 4.0.5 en het lme4 pakket. Alle overige analyses zijn uitgevoerd in SPSS (versie 27.0).

5 Resultaten procesevaluatie

5.1 Respondenten

5.1.1 Interviews

In 2019 zijn er face-to-face interviews gehouden met 22 professionals uit zes van de toen acht deelnemende gemeenten. Dit waren zeven medewerkers van de gemeente, negen linking pins, en zes opvangmedewerkers. Begin 2020 is dit aangevuld met online interviews met vijf professionals uit de twee overige gemeenten. Halverwege 2020 zijn er nog twee gemeenten gestart, waarna er eind 2020 met deze gemeenten online interviews zijn afgenomen. In dezelfde tijd hebben de andere gemeenten een tweede interview gegeven. Eind 2020 zijn er daardoor nog eens 29 professionals geïnterviewd. Tot slot is er eind oktober -begin november 2021 een laatste ronde interviews gehouden met acht linking pins en acht beleidsmedewerkers.

5.1.2 Vragenlijsten

Er zijn veel wisselingen geweest bij de linking pins. In sommige gemeenten is de functie van linking pin overgenomen door een andere professional of er zijn extra linking pins bij gekomen door een toename in het aantal deelnemende kinderen. Hierdoor hebben we van veel van de linking pins maar één ingevulde evaluatievragenlijst. Daarnaast hebben de linking pins op verschillende momenten het eerste gezin geïncludeerd voor het project, waardoor ze de evaluatievragenlijsten ook op verschillende tijdsmomenten hebben ingevuld. De evaluatievragenlijst voor de linking pin werd namelijk met ieder meetmoment van het eerste geïncludeerde gezin meegestuurd. Voor de analyse is van iedere linking pin (die de vragenlijst heeft ingevuld) de meest recente evaluatievragenlijst gebruikt. In totaal hebben we van 16 linking pins één evaluatievragenlijst die ze gedurende de looptijd van het project hebben ingevuld.

De evaluatievragenlijst is door de opvangmedewerkers op vier meetmomenten ingevuld (T1-T4). Gedurende het project hebben 39 medewerkers de T1 evaluatievragenlijst ingevuld, 28 medewerkers de T2 evaluatievragenlijst, 22 medewerkers de T3 evaluatievragenlijst en 12 medewerkers de T4 evaluatievragenlijst. Onduidelijk is hoeveel vragenlijsten een individuele opvangmedewerker heeft ingevuld: de evaluatievragen waren gekoppeld aan het kind en opvangmedewerkers hadden anders dan linking pins geen eigen code.
De coronavragenlijst is ingevuld door zeven van de toen achttien actieve linking pins.

5.1.3 Aantal deelnemende kinderen per gemeente

Op het moment dat een gemeente besloot om deel te nemen aan het project was de afspraak dat zij minimaal tien kinderen includeerden in het onderzoek. Het aantal gezinnen en kinderen per deelnemende gemeente staat weergegeven in tabel 1.

Het includeren van gezinnen en kinderen verliep niet bij iedere gemeente even succesvol. Ook was niet iedere gemeente vanaf de start van het project betrokken, waardoor een aantal gemeenten een kortere periode deelnamen aan het onderzoek.

Het aantal deelnemende kinderen per gemeente was dan ook niet gelijkmatig verdeeld. Gemeente Hilversum had bijvoorbeeld 27 kinderen geïncludeerd en gemeente Lochem had daarentegen 2 kinderen geïncludeerd (zie tabel 1).

Tabel 1. Aantal gezinnen in het onderzoek per gemeente (N=48) en aantal kinderen in het onderzoek per gemeente (N=91)

Gemeente	n (gezin)	%	n (kind)	%
Hilversum	13	27,1	27	29,2
Waadhoeke	8	16,7	16	17,4
Almelo	7	14,6	10	10,9
Huizen, Blaricum en Laren	5	10,4	6	6,5
Almere	4	8,3	7	7,6
Maastricht	4	8,3	10	11,0
Gooise Meren	3	6,3	7	7,6
Groningen	2	4,2	4	4,4
Eemnes	1	2,1	3	3,3
Lochem	1	2,1	2	2,2

5.2 Professionals over de implementatie van het Buitenshuisproject

5.2.1 Opstarten

Door de eerste gemeenten die deelnamen aan het Buitenshuisproject werd de start als moeizaam en traag ervaren. Zij liepen aan tegen de volgende vraagstukken: uit welke middelen/potjes moet het project worden gefinancierd, wie of welke afdeling is beleidsverantwoordelijke, wie toetst de aanvragen (indicatiestelling), welke organisatie levert de linking pins voor hoeveel uur, welke opvanglocaties doen mee en moeten worden getraind en wie verwijst de gezinnen door naar het project. Daarbij konden de gemeenten die als eerste startten nog niet terugvallen op ervaringen van andere gemeenten. Het ontbreken hiervan zorgde bij een aantal van geïnterviewde gemeenten voor een vertraagde en redelijk moeizame start van het Buitenshuisproject. De knelpunten werden vooral ervaren door de beleidsmedewerkers en niet zozeer door de linking pins en opvangmedewerkers. Om dit voor nieuwe gemeenten gemakkelijker te maken, heeft het projectteam van het Trimbos-instituut gedurende de pilot informatiemateriaal rondom aandachtspunten, oplossingsrichtingen en een overzicht van financieringsmogelijkheden verzameld, ontwikkeld en verspreid onder de betrokkenen.

"Bij dit project is het belangrijk om te 'ontbubbelen'. Dus niet te moeilijk denken, buiten je eigen bubbel gaan en proberen elkaars taal te verstaan." – Beleidsmedewerker gemeente

"Voor het Buitenshuisproject is het nodig om meer te doen dan binnen de bestaande kaders te blijven denken. Soms is het nodig buiten die kaders te denken. Dit project vraagt om maatwerk." – Beleidsmedewerker gemeente

De twee meest recent aangesloten gemeenten ontvingen een meer intensieve begeleiding vanuit het projectteam. Eén van de twee gemeenten heeft haar opzet van het project gebaseerd op de ervaringen van een nabijgelegen gemeente en benoemde corona als grootste belemmerende factor. De andere gemeente stelde een projectplan op dat deels gebaseerd is op die van de Trimbos-instituut. Problemen die werden ervaren in deze gemeente hadden vooral te maken met het tegenvallen van aanmeldingen en de profilering ten opzichte van ander aanbod in het jeugdveld.

"Een probleem voor ons was wel dat we gestart zijn midden in corona. We hebben in die eerste weken toch wel als belemmering ervaren dat we eigenlijk iedereen in de start blokken hadden staan." – Beleidsmedewerker gemeente

"Ik denk dat het meest belemmerend voor ons werkt dat wij het Buitenshuisproject meer zien als iets dat ingezet kan worden net zoals een heleboel andere reguliere dingen, want wij als gemeente moeten er gewoon zelf voor betalen." – Linking pin

Wat het projectteam opviel bij het implementeren van het Buitenshuisproject, is dat het gemakkelijker liep als er een trekker was binnen de gemeente die helemaal achter het project stond, maar ook dat het voor alle betrokkenen helder was wat het verschil was tussen het Buitenshuisproject en de andere al bestaande aanpakken binnen de gemeente. Wanneer er al iets heel vergelijkbaars werd ingezet in de gemeente, was het moeilijker om mensen aan boord te krijgen omdat de meerwaarde onduidelijk was, maar ook om gezinnen hierin te includeren.

Succesverhaal

In één gemeente is een periodieke overlegstructuur opgezet om de samenwerking vorm te geven. Minstens elke zes weken is er projectoverleg met de linking pins, medewerkers van de afdeling kinderopvang en een beleidsmedewerker. Daarnaast is op casuïstiek niveau per nieuwe casus een intake gesprek en daarna elk half jaar een evaluatiegesprek met de gebiedsteammedewerker, linking pin, kinderopvang en eventueel de ouder om te kijken hoe het gaat.

5.2.2 Samenwerking

De opvangmedewerkers en linking pins gaven als implementatievoorwaarde aan dat de lijntjes tussen de verschillende partijen zo kort mogelijk moeten zijn en dat ze elkaar goed moeten kunnen vinden om de samenwerking soepel te laten verlopen. Daarnaast kwam naar voren dat nauw contact tussen linking pins en opvangmedewerkers van essentieel belang is voor het goed functioneren van het project. Opvangmedewerkers gaven aan dat ze bij de aanmelding van een kind via het Buitenshuisproject, behoefte hebben aan een startgesprek, eventueel over de telefoon. In dit startgesprek wordt de achtergrond en gezinssituatie van het kind besproken om zo beter op haar of zijn behoeftes in te kunnen spelen. Ze vinden het ook belangrijk dat ze op de hoogte worden gehouden door de linking pins of beleidsmedewerker van de gemeente over de loop van het project, ook wanneer er weinig aanmeldingen zijn. Een radiostilte kan medewerkers demotiveren. De korte lijntjes zijn ook van belang zodat de opvangmedewerker, wanneer haar of hem iets opvalt bij het kind of dat het slecht gaat op de opvang, aan de bel kan trekken bij de linking pin. In gemeenten die een vaste overlegstructuur met de linking pin en opvang hebben, weten partijen elkaar vaak beter te vinden.

"Dat je gewoon even iets meer achtergrondinformatie hebt, waardoor jij weer verder kan met waar je mee bezig bent." – Opvangmedewerker

"Nee, wij horen eigenlijk niks van linking pins. Ik krijg mailtjes wel van het Trimbos-instituut over dat er weer bijeenkomsten zijn of dat soort dingen. Maar vanuit de gemeente hoor ik niks maar ook mijn pedagogisch coach niet en ook mijn leidinggevende niet." – Opvangmedewerker

In de evaluatievragenlijsten werden zowel de linking pins als opvangmedewerkers gevraagd naar hun kijk op de samenwerking met de betrokken partijen. Een groot deel van de linking pins (81,3 procent) gaf aan dat ze tevreden zijn over deze samenwerking. De linking pins die minder tevreden zijn over de samenwerking, gaven bijvoorbeeld aan dat er nog onvoldoende samenwerking is met de GGZ-sector. Bij de opvangmedewerkers is er gedurende de looptijd van het project een lichte afname zichtbaar in zowel de tevredenheid over de samenwerking tussen de verschillende betrokken professionals (zie figuur 2) als de tevredenheid over de samenwerking met de betrokken linking pins (zie figuur 3). De opvangmedewerkers die tijdens de T3 en T4 evaluatievragenlijst niet tevreden zijn over deze samenwerking gaven onder andere aan dat er weinig communicatie richting hen is over het project.

Figuur 2. Percentage opvangmedewerkers dat het (helemaal) eens is met de stelling per meting

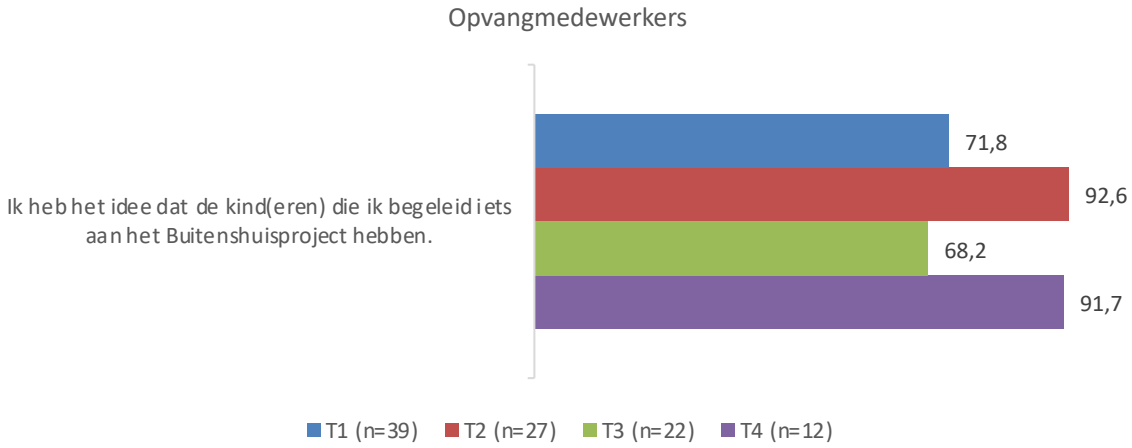

Figuur 3. Percentage opvangmedewerkers dat het (helemaal) eens is met de stelling per meting

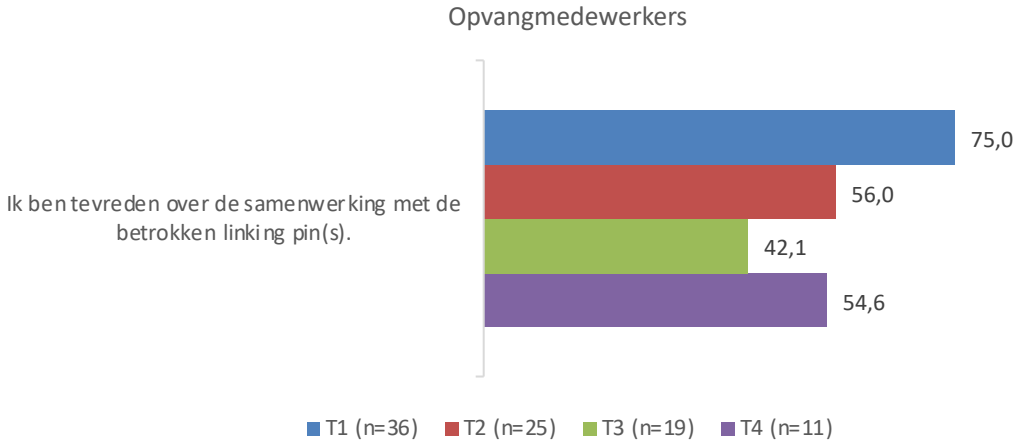

5.2.3 Meldcode

Bij de start van het onderzoek hadden we voor ogen dat de gezinnen die volgens de vernieuwde meldcode Kindermishandeling gemeld zouden moeten worden bij Veilig Thuis in aanmerking komen voor het Buitenshuisproject. In de praktijk deed deels een andere doelgroep mee aan het Buitenshuisproject. Volgens de linking pins en beleidsmedewerkers is het een drempel om Veilig Thuis in te schakelen; ouders kunnen de melding als een stigmatiserend oordeel over hun ouderschap ervaren, wat het hulpproces zou bemoeilijken. Zij zetten het Buitenshuisproject daarom soms meer preventief in, voordat er gemeld wordt bij Veilig Thuis. Daarnaast zijn er gemeenten die zowel gemelde gezinnen als gezinnen die tegen een melding aanzitten het Buitenshuisproject aanbieden. En tot slot, is er een gemeente die het Buitenshuisproject alleen inzet als laatste redmiddel voor uithuisplaatsing.

"Wij willen het Buitenshuisproject meer preventief inzetten, dus net voor een melding bij Veilig Thuis." – Beleidsmedewerker gemeente

"In onze gemeente zetten wij het Buitenshuisproject in bij een dreigende uithuisplaatsing." – Beleidsmedewerker gemeente

"Maar dat zeg ik, als ik nu bedenk dat ik een uithuisplaatsing heb weten te voorkomen door dit project, dan denk ik, ik had anders gewoon een meisje van zeven in deze crisis uit huis moet plaatsen." – Linking pin

5.2.4 De Linking pin

De linking pin functie is in gemeenten op verschillende manieren in het voorveld belegd. Van de negen geïnterviewde linking pins zijn er drie jeugdconsulent, twee cliëntondersteuner, twee gebiedsteam medewerker en werkt er één binnen een vrijwilligersorganisatie. Deze functie voeren zij uit bij bijvoorbeeld Humanitas, Centrum Jeugd en Gezin, MEE, wijkteam of andere jeugdhulp organisaties. Over het algemeen zijn de betrokkenen tevreden over de één gezin één regisseur functie. De precieze invulling van de taakomschrijving en de mate van intensiteit dat de linking pin betrokken is bij het gezin verschilt per gemeente.

Het regelen van praktische zaken, onderhouden van contact met andere partijen rondom het gezin en inschakelen van extra hulp worden gezien als werkzaamheden van de linking pin. In een aantal gevallen heeft de linking pin vooral een coördinerende rol en onderhoudt de professional die al bekend is bij het gezin het contact. Sommige linking pins gaven aan behoefte te hebben aan een duidelijkere taakomschrijving. Er bleek ook dat het nodig is om ruim tijd te krijgen voor deze functie.

"De linking pin, die heeft naar mijn mening echt de rol van spin in het web, hij of zij staat naast ouders en kijkt mee hoe al die verschillende partijen rondom zo'n gezin met elkaar te verbinden zijn." – Beleidsmedewerker gemeente

"Dan haal je er dus passende hulpverlening bij en ga je gewoon om de zoveel tijd samen naar het gezin om de voortgang te bespreken. En mijn functie is dan eigenlijk regie voeren op het Buitenshuisproject en doet iedereen wel gewoon wat ze behoren te doen." – Linking pin

"Ik zou mijn rol graag wat duidelijker hebben." – Linking pin

5.2.5 De ervaren bijdrage van het project voor het welzijn van het kind en gezin

Veel professionals ervaarden dat het Buitenshuisproject bijdraagt aan het welzijn van de kinderen en het gezin. Opvangmedewerkers zagen bijvoorbeeld veranderingen in gedrag of vooruitgang in de ontwikkeling van het kind. De opvang kan een omgeving bieden waarin het kind even weg is van de stress die thuis kan spelen en waar zij of hij afleiding en sociaal contact vindt.

"Ik merk dan bij haar dat het gewoon echt een opluchting is; het is je mind of je gedachtegang even op iets anders zetten. Het is hier gewoon echt leuk, vind ik zelf. Je maakt er gewoon iets leuks van, je hebt een leuke dag met elkaar." – Opvangmedewerker

"Van huilend binnenkomen, van echt krijsend en zich totaal verlaten en verloren voelen, naar een meisje wat zich gaat ontwikkelen naar haar leeftijd. Wat nu met een lach binnenkomt, dat is echt heel fijn." – Opvangmedewerker

"Hij kwam binnen als bijna éénjarige en kon nog niks en nu kan hij tijgeren. Dat verschil zien we wel." – Opvangmedeweker

Kinderen hebben behoefte aan duidelijkheid en structuur en KOPP/KOV/KVBO missen dit thuis vaak. Ritme en regelmaat wordt juist wel geboden in de opvang, zo werd in de interviews genoemd. De ouders stelden vragen aan de opvangmedewerkers, op deze manier boden de opvangmedewerkers ook ondersteuning aan de ouders.

"Je komt uit school, je weet gewoon waar je aan toe bent. We gaan fruit eten, daarna gaan we buiten spelen, komen we weer naar binnen, gaan we activiteiten doen. Ik denk dat die structuur heel belangrijk is." – Opvangmedewerker

"Ik denk dat ze rust hebben, structuur. Dat jongetje dat bij ons nu vier dagen naar de kinderopvang komt, ik denk dat hij door de structuur beter in zijn ontwikkeling komt. En wat ik merk dan bij ouders, is dat zij er heel veel baat bij hebben dat ze de mogelijkheid hebben om aan ons vragen te stellen." – Opvangmedewerker

In de evaluatievragenlijst gaf 93,8 procent van de linking pins aan dat ze het idee hebben dat de kinderen die ze begeleiden iets aan het project hebben. Bij de opvangmedewerkers gaf na een half jaar 71,8 procent van de opvangmedewerkers aan dat de kinderen iets aan het Buitenshuisproject hebben en na twee jaar was dit zelfs 91,7 procent van de opvangmedewerkers (zie figuur 4).

Figuur 4. Percentage opvangmedewerkers dat het (helemaal) eens is met de stelling per meting

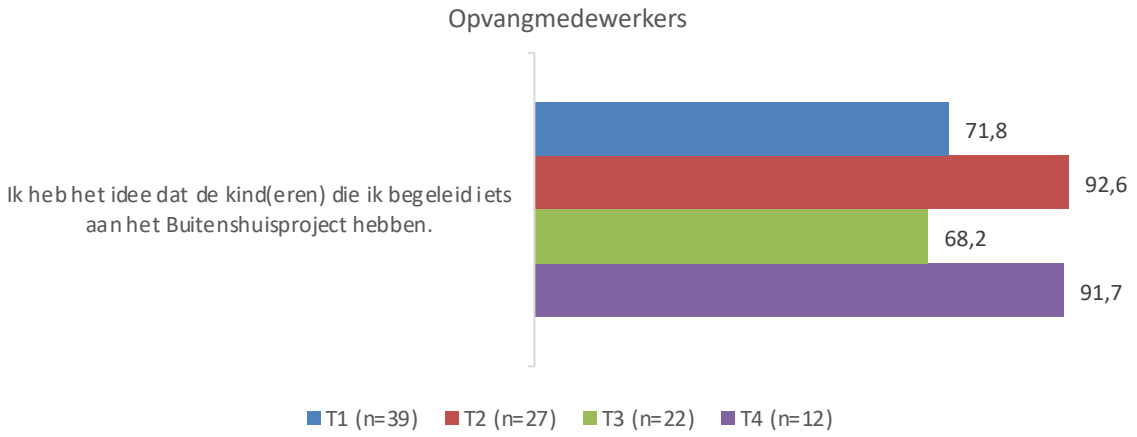

Professionals zagen dat het Buitenshuisproject niet alleen aan het individuele welzijn van het kind bijdraagt maar ook het algehele welzijn van het gezin. De linking pins en opvangmedewerkers waren het erover eens dat het Buitenshuisproject nuttig is voor het gezin die ze begeleiden. Maar liefst 93,8 procent van de linking pins vond dat het Buitenshuisproject nuttig is voor de gezinnen. Daarnaast gaven vrijwel alle linking pins in de evaluatievragenlijst aan dat het project ook een bijdrage levert aan het verbeteren van de veiligheid binnen het gezin. Gedurende de looptijd van het project gaf het merendeel van de opvangmedewerkers ook aan dat het project nuttig is voor het gezin. Na twee jaar was 91,7 procent van de opvangmedewerkers het hiermee eens (zie figuur 5).

Figuur 5. Percentage opvangmedewerkers dat het (helemaal) eens is met de stelling per meting

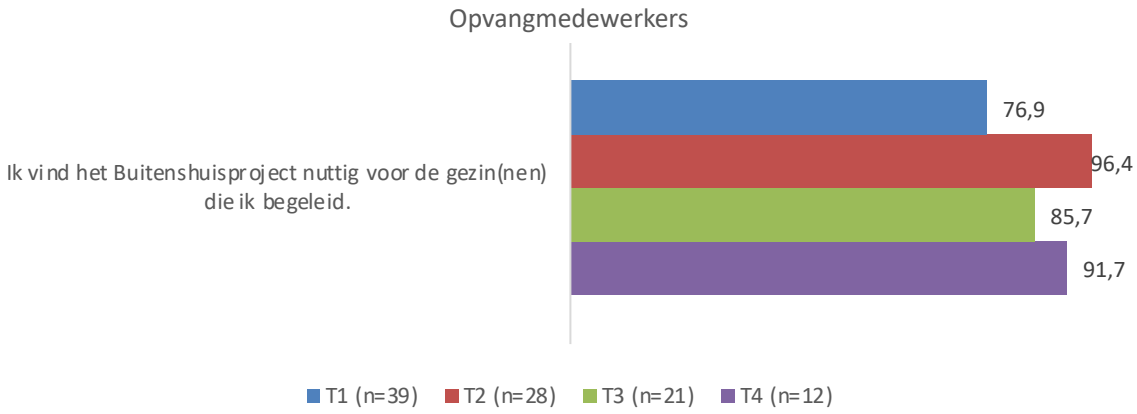

Door het ontlasten van de ouders is er voor hen meer ruimte om aan eigen problemen te werken. Daarnaast zijn sommigen gezinnen dermate gestabiliseerd dat een uithuisplaatsing kon worden voorkomen.

"Ik merk wel bij de paar gezinnen die we nu hebben, met deze formule [het Buitenshuisproject], dat het wel de kinderen heeft thuis gehouden tot nu toe." – Linking pin

Linking pins en beleidsmedewerkers benadrukten wel dat de rust die het Buitenshuisproject brengt, benut moet worden om verandering in de gezinssituatie teweeg te brengen. Het opstellen van concrete doelen met ouders aan het begin van deelname kan hierbij helpen. Er blijven echter gezinnen, waarbij langdurige problematiek speelt en het afschalen van de ondersteuning voor het gezin na twee jaar moeilijk gaat. In enkele gevallen werd het Buitenshuisproject ingezet bij peuters om de periode te overbruggen totdat deze naar de kleuterschool konden.

"Het liefst willen we dat we met de ouders tot een mooi plan kunnen komen zodat het Buitenshuisproject niet voor langere tijd nodig is. Maar wij merken natuurlijk ook dat we een aantal gezinnen hebben, misschien wel 25 procent wat jaren gaat lopen. En dat is niet omdat de ouders niet willen meewerken en soms verbetert de situatie ook wel maar als dat project dan wegvalt, geeft het weer zo'n belasting." – Linking pin

5.3 Succes en belemmerende factoren voor de implementatie van het Buitenshuisproject

5.3.1 Succesfactoren

De professionals noemden in de interviews verschillende succesfactoren van het Buitenshuisproject. Deze factoren hebben we gegroepeerd in de volgende thema's: een goede aansluiting bij prioriteiten en doelgroepen in het jeugdveld, aansluiting bij de behoeftes van kinderen en ouders, waardering van de training en overkoepelende evaluatie vanuit de professionals.

Aansluiting bij prioriteiten en doelgroepen in het jeugdveld

Een groot deel van de geïnterviewden gaf aan achter de aanpak van het Buitenshuisproject te staan en deze te vinden passen bij de behoeftes van het jeugdveld. Ten eerste zorgt het project ervoor dat KOPP/ KOV/ KVBO meer erkend worden als doelgroep waar actief aandacht aan besteed zou moeten worden en die hoger op de beleidsagenda zou moeten staan binnen gemeenten.

"Ik denk dat deze doelgroep vergeten wordt en dat deze jongeren niet heel goed in beeld zijn." – Linking pin

"We hadden eigenlijk niet echt een aanbod dat bij dergelijke gezinnen al in een heel vroeg stadium en preventief zowel de ouders ondersteunt en versterkt in het ouderschap als de kinderen versterkt en ondersteunt." – Beleidsmedewerker gemeente

Ten tweede, sluit het Buitenshuisproject goed aan bij de transitiedoelstellingen van gemeenten: Een omslag maken naar een meer preventieve werkwijze binnen het jeugdveld van de (geestelijke) gezondheidszorg.

Professionals gaven ook aan dat het Buitenshuisproject een goede middenweg is voor kinderen die zelf nog geen problemen vertonen en 'te licht zijn' voor jeugdhulpinterventies (bijvoorbeeld een zorgboerderij) maar wel een vorm van ondersteuning nodig hebben. Deze kinderen dreigen anders tussen wal en schip te vallen.

"Dit project sluit goed aan op het vaker gebruikmaken van het voorveld."
– Beleidsmedewerker gemeente

Succesverhaal
"Doordat de kinderen naar de opvang konden, had moeder de mentale ruimte om haar therapie af te ronden. Hierna kon zij weer terug aan het werk. De kinderopvang kon vervolgens ook weer afgeschaald worden en de volle twee jaar zijn niet nodig geweest."

Aansluiting bij de behoeftes van kinderen en ouders

Verder vertelden de respondenten dat het Buitenshuisproject goed lijkt aan te sluiten bij de behoeftes van kinderen. De professionals werden geschoold in trauma herkennen, gezien worden, normaliseren, kind centraal stellen, veiligheid creëren, voorkomen van problemen, rust creëren en contact met leeftijdsgenootjes hebben. Er is wel een spanningsveld tussen normaliseren en gezien worden. Aan de ene kant moet de focus in het gezin volgens de professionals verlegd worden van de problemen van de ouder naar de behoefte van het kind. Aan de andere kant vonden ze het Buitenshuisproject juist mooi omdat de kinderen zo "normaal" mogelijk mee kunnen doen.

"Dankzij de training traumasensitief werken hebben linking pins veel meer aandacht voor het gegeven dat de problematiek van de ouders vaak wordt doorgegeven aan de kinderen. Dat mis je als er gewone hulp wordt ingezet om het zo maar te zeggen, dan is die aandacht eigenlijk veel minder. Dat maakt het project wel heel krachtig, vind ik."
– Beleidsmedewerker gemeente

"Ik denk juist dat die normale momenten voor het kind fijn zijn, want dan kan je ook gewoon nog kind zijn en lekker spelen, stoeien. Met je leeftijdsgenootjes lachen, blij zijn." – Opvangmedewerker

Het Buitenshuisproject lijkt vooral op de behoeftes van ouders in te spelen door de last op hun schouders te verlichten en meer lucht te bieden. Dit effect maakt ook dat zij meer mentale ruimte hebben om te werken aan eigen problemen en bijvoorbeeld naar therapie te gaan.

"Ouders konden eerst tot rust komen omdat hun kind naar de opvang was. Daardoor hadden ze vervolgens ook ruimte in hun hoofd om met zichzelf aan de slag te gaan. We hoorden terug van de ouders, dat het zo fijn was dat ze, als ze terug kwamen van de behandeling, thuis nog eventjes alleen waren zodat ze daar ook nog even op konden kauwen." – Beleidsmedewerker gemeente

"Ik zie dat ouders opgelucht zijn dat ze twee jaar de ruimte hebben om echt te werken aan hun problemen. Dat alleen al geeft rust in het gezin." – Linking pin

"Ouders kunnen hun eigen gang gaan, dat merk ik zeker bij het jongetje van het kinderdagverblijf. Dat geeft de moeder zelf ook aan tijdens gesprekken: ze kan ook weer aan zichzelf gaan werken. Ze kan dingen gaan ontdekken, ze heeft rust, en doordat zij rust heeft, creëert ze ook weer stukje stabielere thuissituatie."– Opvangmedewerker

Waardering van de training

De professionals waren enthousiast over de cursus trauma sensitief werken. Linking pins waardeerden de training traumasensitief werken met een 8,7 en de cursus effectief communiceren met ouders met een 8,1. Opvangmedewerkers waardeerden de training traumasensitief werken met een 9,0. Ze vonden dat deze training meerwaarde toevoegt aan het Buitenshuisproject. Meerdere gemeenten waren zo enthousiast dat zij op eigen initiatief nog een training hebben georganiseerd zodat er meer professionals getraind waren.

"Ik ben door de training bewust geworden van bepaalde situaties die ik anders nooit zo had bekeken. En aan de hand daarvan pas je dat wat je geleerd hebt, denk ik veel meer op alle kinderen toe. Je gaat er iets meer achter zoeken waarom iemand er zo op reageert." – Opvangmedewerker

"Ik zou willen dat al mijn collega's kennis hebben van traumasensitief werken. De manier waarop de trainer dat gedaan heeft, heeft bij mij zo'n impact gehad. Daardoor kan ik het ook beter vertellen aan de anderen." – Opvangmedewerker

Overkoepelende evaluatie vanuit de professionals

De evaluatievragen uit de vragenlijsten onderstrepen dat het Buitenshuisproject door de professionals als succesvol werd ervaren. Hierin werd gevraagd om een rapportcijfer toe te kennen aan het project. De linking pins waardeerden het Buitenshuisproject gemiddeld met een 7,9. Ook de opvangmedewerkers gaven gedurende het project ruime voldoendes voor het project (zie figuur 6). Deze rapportcijfers geven blijk van tevredenheid over het Buitenshuisproject.

Figuur 6. Rapportcijfers van opvangmedewerkers voor het Buitenshuisproject per meting

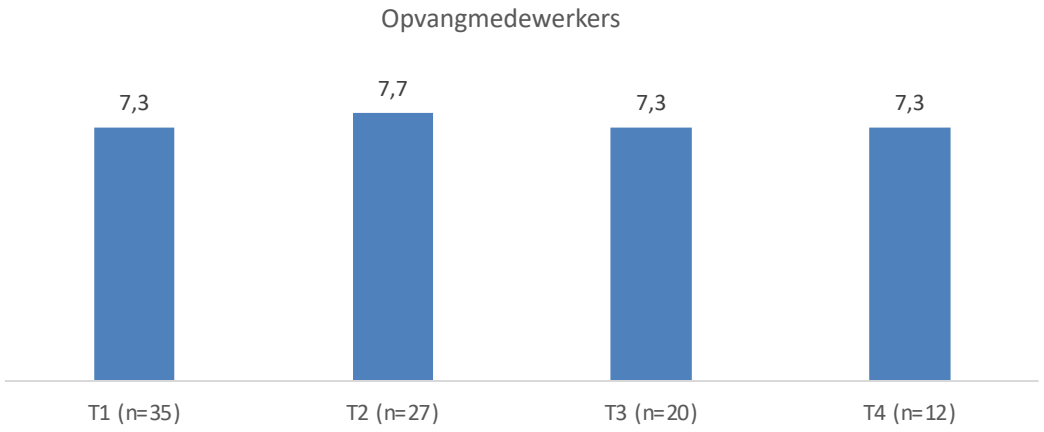

De linking pins en opvangmedewerkers is ook gevraagd of ze het Buitenshuisproject zouden aanbevelen aan andere collega's. Beide professionals gaven een hier een positieve reactie op. Van de linking pins gaf 87,6 procent aan dat zij het zouden aanbevelen aan collega's. Gedurende het project gaf het merendeel van de opvangmedewerkers aan dat ze het project zouden aanraden aan collega's (zie figuur 7).

Figuur 7. Percentage opvangmedewerkers dat het (helemaal) eens is met de stelling per meting

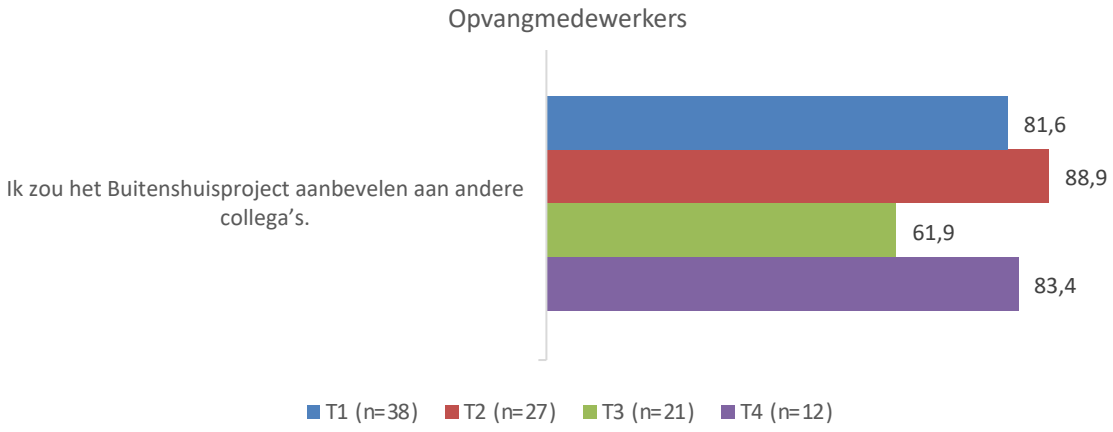

5.3.2 Belemmerende factoren

In de interviews kwamen ook factoren naar voren die een belemmerende werking hadden op het project. Een aantal zijn in het begin van het project opgevallen en daartoe zijn aanpassingen gedaan en een groot deel valt onder het thema praktische problemen. Daarnaast waren de coronamaatregelen ook van invloed op de uitvoering van het project.

Ten eerste merkten de linking pins op dat ouders liever geen extra hulpverlener in het gezin willen. Dit is inmiddels aangepast in de aanpak van het Buitenhuisproject, door de linking pin functie toe te delen aan een professional die al contact heeft met het gezin (bijvoorbeeld een gezinscoach), in plaats van een extra hulpverlener toe te voegen. Een tweede belemmerende factor was dat ouders het gevoel kunnen hebben dat het stigma op hun psychische problematiek door het project wordt vergroot. Enkele linking pins gaven in dit kader aan dat het juist daarom zo belangrijk is om open en transparant te zijn naar de ouders toe over waarom van het project en problemen niet weg te moffelen. Die open houding vergroot het vertrouwen en verkleint de kans op het gevoel van stigmatisering. In de training werd geoefend met deze open gespreksvoering. De linking pins gaven ook aan dat het helpt in de gesprekken met de ouders dat ze iets positiefs komen brengen, namelijk het aanbod van de opvang.

Ten derde, vertelden opvangmedewerkers dat, ondanks dat een groot deel van de kinderen geen gedragsproblemen vertoont, er ook kinderen waren die het moeilijk hadden in de groep. Sommige locaties besloten om die reden extra personeel in te zetten op de kinderopvang. Er lag een spanningsveld tussen normaliseren en extra aandacht op de groep bij de opvangmedewerkers.

"Nou we hebben één gezin waar één kind echt de boel op stelten zet. En dan kun je net zo lang met die traumabril blijven kijken maar je denkt op een gegeven moment wel echt, ik weet niet meer hoe ik het moet doen." – Opvangmedewerker

"Ik denk wel dat het heel lastig is voor pedagogisch medewerkers om die gesprekken te voeren, dus gespreksvoering met ouders. Maar dat is altijd lastig want iedereen reageert op een andere manier dan dat je denkt." – Opvangmedewerker

Verder was het opvallend dat bij gemeenten die al vergelijkbare hulp boden aan deze doelgroep, het Buitenshuisproject minder goed en snel van de grond kwam. Voor hen was de meerwaarde ten opzichte van wat ze al aanboden niet helder. Bij één gemeente heeft dit ertoe geleid dat zij tijdens de opstartfase toch weer zijn gestopt met deelname aan de pilot. Bij een andere gemeente leidde dit ertoe dat zij na de twee jaar van de pilot wel doorgingen met het helpen van deze kinderen, maar het op een andere manier instaken waardoor het geen Buitenshuisproject meer te noemen was. Dit laat zien, dat er goed naar de context gekeken moet worden waarin het Buitenshuisproject geïmplementeerd wordt.

De professionals noemden dat de belangrijkste belemmeringen van praktische aard zijn: inschatten van de tijdsbesteding van de linking pins, ontbreken van projectmateriaal in een andere taal en invullen van formulieren voor de SMI (sociaal medische indicatie) en van vragenlijsten voor het lopende onderzoek door de ouders.

"Omdat het aanvragen van de SMI (sociaal medische indicatie) soms een bureaucratisch proces is, wat drempelverhogend werkt voor deelname van de ouders, help ik hun mee met het invullen van de formulieren." – Linking pin

Tot slot vormde de verspreiding van het coronavirus sinds maart 2020 op verschillende manieren een belemmerende factor. Uit de corona vragenlijst die door een gedeelte van de linking pins is ingevuld bleek dat er vanaf maart 2020 noodopvang werd ingezet voor de gezinnen die deelnamen aan het Buitenshuisproject. De linking pins gaven aan dat een gedeelte van de gezinnen hier ook gebruik van heeft gemaakt. Voor deze kinderen werd thuis de druk te groot of was er zelfs een achteruitgang in het ziektebeeld van de ouder(s). De redenen dat ouders/kinderen geen gebruik maakten van de noodopvang was voornamelijk angst voor corona en een enkeling had hulp van familie. Het is wisselend per gemeente hoeveel contact de linking pins hadden met de deelnemende gezinnen tijdens de lockdown, dit wisselt tussen minder, evenveel en meer dan vóór de lockdown. Een aantal linking pins zijn bijvoorbeeld gestart met videobellen. Eén van de linking pins gaf daarbij aan dat je daardoor alsnog onvoldoende zicht krijgt op wat er zich achter de voordeur afspeelt.

Daarnaast liep door de coronamaatregelen het contact tussen samenwerkingspartijen voor het project ook stroever omdat men minder snel fysiek bij elkaar kwam. Tenslotte had corona in de eerste golf op sommige organisaties een ontregelende invloed waardoor het Buitenshuisproject even minder prioriteit had.

"Ik denk wel dat deze hele situatie met thuiswerken en zo, het lastiger maakt, daardoor bel je wat sneller." – Linking pin

"En de gezinnen waren ook iets moeilijker te bereiken. Je bouwt daar wat minder makkelijk een vertrouwensband mee op, op het moment dat je niet die stap achter de voordeur mag zetten." – Beleidsmedewerker gemeente

"Deze kinderen moeten het hebben van de veilige situatie op school of op de opvang. Als die ontbreekt, zitten ze ineens 24 uur per dag in de thuissituatie met heel veel stress. Dat wil je voorkomen." – Beleidsmedewerker gemeente

5.4 De mogelijkheid om het Buitenshuisproject duurzaam te implementeren

De respondenten zijn ervan overtuigd dat het Buitenshuisproject alles in zich heeft voor een succesvolle duurzame implementatie. In de komende paragraaf gaan we in op wat essentiële onderdelen hiervan zijn volgens de respondenten.

5.4.1 Samenwerking

De respondenten gaven aan dat de samenwerking tussen de verschillende partijen van essentieel belang is om het Buitenshuisproject duurzaam te kunnen implementeren en dat het Buitenshuisproject deze samenwerking duidelijk bevordert. Daarbij gaat het om samenwerking tussen zowel de kernpartijen binnen het Buitenshuisproject (linking pin, opvang en gemeente), als met de verwijzende partijen, zoals Veilig Thuis en GGZ of VGZ. De mate waarin het Buitenshuisproject als katalysator heeft gewerkt voor deze samenwerking, verschilt per gemeente. Het hangt af van de mate waarin samenwerking een doel was voor de gemeente. Professionals zijn voor het grootste deel erover eens dat de samenwerking met de kinderopvang is versterkt en voor sommige linking pins ook nieuw is. In veel gemeenten is het echter vooral de driehoek van gemeente, linking pin en opvang die een rol speelt. Daarbij vinden respondenten het belangrijk dat er een invloedrijk persoon met gevoel van eigenaarschap de kartrekker is van het Buitenshuisproject.

"In onze gemeente zijn er een of twee duidelijke kartrekkers van het Buitenshuisproject. Die houden bijvoorbeeld pitches over het project bij verwijzers. Een kartrekker is denk ik cruciaal voor duurzame implementatie van het project." – Linking pin

De samenwerking met andere regionale partijen die niet direct zijn betrokken bij het project, zoals scholen, Veilig Thuis, de huisarts en andere organisaties laat nog ruimte voor verbetering. Daarmee zouden ze de KOPP/KOV/KVBO doelgroep ook beter in beeld kunnen krijgen. Deze samenwerking is ook belangrijk voor de transitiedoelen die de gemeenten hebben om meer preventief te werken in de (geestelijke) gezondheidszorg voor jeugd.

"Dus ik denk dat dat echt wel de winst van het Buitenshuisproject is dat ook de wijkmedewerkers scherper hebben gekregen dat ze ook goed moeten kijken als er een kind naar de kinderopvang gaat." – Linking pin

"Ja, dat de samenwerking eerder tot stand komt. Je wil er eerder bij zijn en ik denk als je dat kan gaan verstevigen dat je dan zoveel voorkomt. Dat die vroegsignalering en er dus op tijd bij zijn, kunnen zorgen dat een kind geen problematiek ontwikkelt." – Linking pin

Daarnaast loopt in de meeste gemeenten de samenwerking met de GGZ niet of moeizaam. Linking pins en gemeentemedewerkers gaven aan hier moeilijk een voet aan de grond te krijgen. Ze zouden deze samenwerking niet alleen willen om vanuit de volwassen GGZ aanmeldingen te krijgen voor het Buitenshuisproject, maar ook om te consulteren over de lopende gezinnen. De professionals zouden zich gesterkt voelen op het moment dat dit een landelijke aanpak is.

Strategieën die betrokkenen gebruiken om de samenwerking te bevorderen zijn: start-bijeenkomsten, vaste consultatie met Veilig Thuis bij een nieuwe aanmelding, presentaties en pitches. Ofwel, betrokkenen blijven herinneren aan het Buitenshuisproject als bestaande aanpak.

"Eigenlijk werd al vrij snel duidelijk dat de focus ook wel lag op, hoe kunnen wij de verbinding tussen de GGZ en ons sociale team versterken. En dan is dat best een taaie klus." – Beleidsmedewerker gemeente

"Ja, we zijn eigenlijk langs, volgens mij wel, elk GGZ-team geweest dat we konden vinden binnen de gemeente. Daar zijn wij een presentatie of een pitch gaan geven." – Beleidsmedewerker gemeente

Succesverhaal
In een gemeente had een opvang een systeem opgezet met tassen om de bekendheid van het Buitenshuisproject en de cursus traumasensitief werken onder haar medewerkers te verspreiden. Er waren tasjes gemaakt met informatie over het project. Als er nu een kind op een groep wordt geplaatst met een opvangmedewerker die de cursus niet gedaan heeft, kan deze een tasje pakken voor achtergrondinformatie.

Begin 2021 heeft het projectteam een dialoog georganiseerd met enkele GGZ-medewerkers. Deze professionals gaven aan dat de partijen rondom een gezin vaak los van elkaar werken en lastig met elkaar om de tafel te krijgen zijn. Zij zagen de toegevoegde waarde van het project in en zouden graag de samenwerking versterken. Het projectteam heeft verschillende partijen gefaciliteerd in het samenbrengen van belangrijke partijen in de regio, het verspreiden van informatie over het project en het benadrukken van het belang van samenwerking tussen de partijen. Deze aanpak heeft nauwere banden tussen deze partijen gestimuleerd. Er is nu ook interesse vanuit de GGZ voor deze aanpak.

5.4.2 Traumasensitief werken

De meerderheid van de respondenten vonden het trainingsaanbod voor de professionals van het Buitenhuisproject essentieel voor een duurzame implementatie. De professionals gaven aan dat de cursus traumasensitief werken helpt om het Buitenshuisproject te onderscheiden van andere maatvoorzieningen zoals de SMI. Wel gaven ze aan dat er ruimte is voor verbetering bij het verspreiden van de kennis uit de training.

"Die linking pins hebben vanuit het traumasensitief werken ook veel meer aandacht voor het stuk dat bij ouders ligt en dat ze doorgegeven aan hun kinderen. Dat mis je, als er gewone hulp wordt ingezet, dan is die aandacht eigenlijk veel minder. Dus ja, dat maakt het wel heel krachtig, vind ik." – Beleidsmedewerker gemeente

"Dus wij zijn allemaal wel goed onderlegd maar wij merken zelfs dat het soms moeilijk is om het allemaal in de praktijk toe te passen." – Linking pin

Iets wat het projectteam is opgevallen tijdens de pilot, is dat er veel verloop is in medewerkers bij de organisaties van de linking pins en opvang. Dit brengt een extra uitdaging met zich mee om alle betrokken professionals geschoold te houden.

5.4.3 Financiën

Ook wanneer de motivatie er is om het Buitenshuisproject te implementeren, is het altijd een puzzel om de financiën rond te krijgen. Bij meerdere gemeente heeft het Buitenshuisproject er wel toe geleid dat zij nu (meer) gebruik maken van financiële potjes, zoals de SMI, voor deze doelgroep. Gemeenten gaven aan dat deze potjes eerder minder benut werden. Daarnaast heeft één gemeente aangegeven dat zij na het doorlopen van de pilotfase het SMI potje hebben hernoemd naar het Buitenshuisproject. Kinderen die bij deze gemeente eerder onder het SMI potje vielen, vallen nu onder het Buitenshuisproject potje, waar de SMI onderdeel van is. Daarnaast gaven respondenten aan dat de kwantitatieve resultaten zullen meetellen in de afweging van gemeenten om verder te gaan met het Buitenshuisproject. Naar aanleiding van deze geluiden is er, zoals eerder gemeld, in 2020 een strategische verkenning gedaan naar de kosten en baten van het Buitenshuisproject (Wijnen et al., 2020). Wel uitten sommige professionals de zorg dat door de grote verschillen in uitvoering de cijfers per gemeente wellicht moeilijk te vergelijken waren.

"Het lastige aan deze pilot is wel dat we natuurlijk hopen dat er met dit onderzoek duidelijke resultaten uitkomen die ook gemeenteraden kunnen overtuigen. Zodat ze gaan voor een langdurige borging. Maar aan de andere kant is elke gemeente heel vrij in de uitvoering. En dan denk ik, hoe toets je dan goed waar de meerwaarde van het Buitenshuisproject in zit? – Beleidsmedewerker gemeente

"We willen doorgaan met het Buitenshuisproject, gezien de positieve geluiden. Maar voor duurzame implementatie in onze gemeente heb ik onderzoeksresultaten nodig en liefst een kosten-baten analyse. Kunnen jullie dit leveren? Dan kunnen we door."
– Beleidsmedewerker gemeente

5.4.4 Vervolg van het Buitenshuisproject

Linking pins en beleidsmedewerkers gaven aan dat voor duurzame implementatie van het Buitenshuisproject positieve verhalen van professionals over het project nodig zijn. Deze kunnen helpen om gemeenten, hulpverleners en verwijzers te laten inzien wat werkt en welke problemen voorkomen kunnen worden.

"Succesverhalen moeten zich als een olievlek gaan verspreiden." – Linking pin

Veel respondenten gaven tot slot aan dat het voor duurzame implementatie van het Buitenshuisproject ook zou helpen als deze positieve verhalen over het project de omslag naar een breder preventief beleid kan versnellen. Meer focus op preventie binnen gemeenten zorgt voor een grotere kans op duurzame implementatie van het Buitenshuisproject, terwijl het project op haar beurt die transformatie naar preventie bevordert. Het Buitenshuisproject kan zo gebruikt worden als concrete invulling van preventief jeugdbeleid, waarin keten-samenwerking essentieel is. Een landelijke brede aanpak zal volgens de respondenten helpen in bekendheid, draagvlak en ook betrokkenheid van bijvoorbeeld de GGZ.

"Wat ons betreft: implementeer het niet alleen duurzaam in onze gemeente maar ik zou zeggen probeer het te doen in heel Nederland. Ja probeer er een standaard aanpak van te maken." – Beleidsmedewerker gemeente

6 Resultaten uitkomsten en evaluatie bij ouders en kinderen

6.1 Uitkomsten bij ouders en kinderen

6.1.1 Kenmerken van de deelnemende gezinnen

In totaal waren er 48 deelnemende gezinnen met 92 kinderen. De ouders waren gemiddeld 36,8 jaar (SD=7,8). Kenmerken van de kinderen en het gezin staan weergegeven in tabel 2. Bijna 2/3 van de kinderen is jongere dan 8 jaar. Bijna de helft van de kinderen woont bij beide ouders en meer dan 1/3 bij alleen de moeder. Bijna de helft van de ouders heeft betaald werk.

Tabel 2. Achtergrondkenmerken van de deelnemende kinderen (N=92) en gezinnen (N=48)

Geslacht kinderen	n	%
Meisje	39	42,4
Jongen	53	57,6
Leeftijd kinderen	n	%
0-1 jaar	20	21,7
2 t/m 7 jaar	39	42,4
8 t/m 11 jaar	26	28,3
12 t/m 17 jaar	7	7,6
Woonsituatie van de kinderen in het gezin	n	%
Met beide ouders	23	47,9
Bij moeder	17	35,4
Bij vader	1	2,1
Deels bij moeder en bij vader (co-ouderschap)	2	4,2
Elders	2	4,2
Onbekend	3	6,3
Aantal kinderen per gezin	n	%
1	23	47,9
2	12	25,0
3	9	18,8
4 of meer	4	8,3
Hoogste opleidingsniveau ouders in het gezin	n	%
Lager onderwijs (Geen / basisonderwijs / LBO)	6	12,5
Middelbaar algemeen onderwijs	7	14,6
Middelbaar beroepsonderwijs	24	50,0
Hoger onderwijs (HBO / Academisch)	10	20,4
Onbekend	1	2,1

Werksituatie gezin	n	%
Werkt in loondienst / als zelfstandige	23	47,9
Arbeidsongeschikt	12	25,0
Werkloos	8	16,7
Huisvrouw/huisman	3	6,3
In opleiding	1	2,1
Vrijwilligerswerk	1	2,1

Tabel 3 toont de financiële situatie van de gezinnen bij aanvang van het project. Meer dan 52% van de gezinnen heeft moeite met rondkomen en 1/3 heeft financiële problemen.

Tabel 3. Financiële situatie van deelnemende gezinnen (n=48)

Moeite met rondkomen?	n	%
Nee, geen enkele moeite	6	12,5
Nee, geen moeite, maar ik moet wel opletten op mijn uitgaven	13	27,1
Ja, enige moeite	16	33,3
Ja, grote moeite	9	18,8
Onbekend	4	8,3
Zijn er financiële problemen in het gezin?	**n**	**%**
Ja	17	35,4
Nee	27	56,3
Onbekend	4	8,3

Het aanbod dat kinderen kregen vanuit het Buitenshuisproject staat in tabel 4. De kinderen gingen vooral naar de BSO of een kinderdagverblijf. Een deel van de kinderen had al activiteiten zoals sport of muziekles, waardoor er geen extra aanbod werd gedaan vanuit het Buitenshuisproject. Het aantal keer en het aantal uren dat gebruik werd gemaakt van aanbod liep heel sterk uiteen, afhankelijk van type aanbod, behoefte bij het gezin en de beschikbaarheid van opvangplaatsen.

Tabel 4. Aanbod dat kinderen kregen vanuit Buitenshuisproject (N=92)

Type activiteit vanuit Buitenshuisproject	n	%
Buitenschoolse opvang (BSO)	39	42,4
Kinderdagverblijf	23	25,0
Sport	6	6,5
Anders	5	5,4
Geen (vanuit BHP)	16	17,4
Onbekend	3	3,3

6.1.2 Uitkomsten bij kinderen

Kinderen van 2 jaar en ouder

De gemiddelde scores voor kwaliteit van leven (PedsQL) en emotionele- en gedragsproblemen (SDQ) van het kind volgens de ouders, staan per meetmoment weergegeven in figuur 8, inclusief het percentage kinderen met een score dat in een 'klinische' (problematische) range valt.

Het percentage kinderen met een problematische kwaliteit van leven is behoorlijk groot en varieert sterk over de metingen: 1/3 tot bijna 55% zit in de klinische range van de kwaliteit van leven. Voor kwaliteit van leven (PedsQL) is alleen de toename in score van T0 in vergelijking met T1 significant (p<0,05) (Zie bijlage 2 voor alle toetsingsuitkomsten).

Figuur 8. Gemiddelde scores en het percentage kinderen met een klinische score voor kwaliteit van leven (PedsQL).

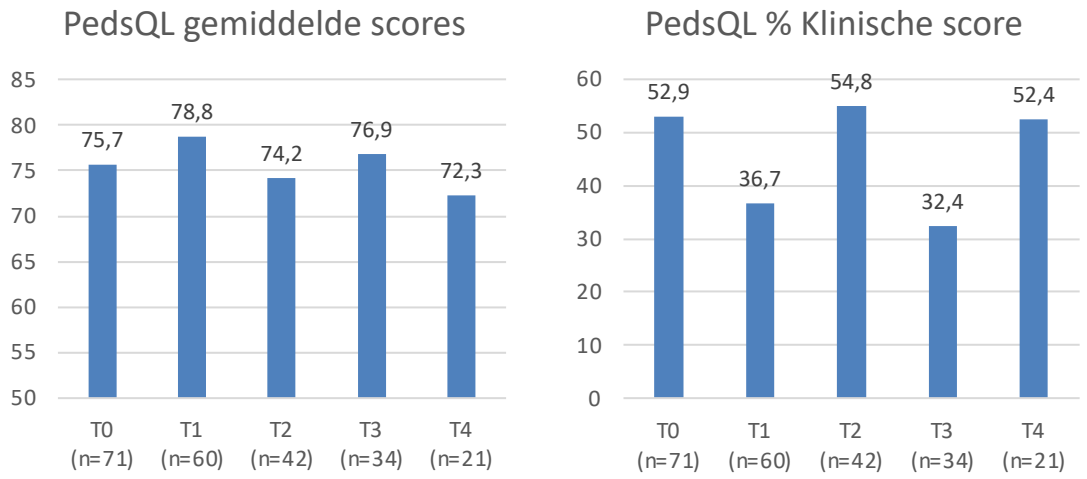

In figuur 9 staan de gemiddelde scores op emotionele- en gedragsproblemen (SDQ) en het percentage kinderen met een score in de klinische range.

Figuur 9. Gemiddelde scores en het percentage kinderen met een klinische score voor emotionele en gedragsproblemen (SDQ).

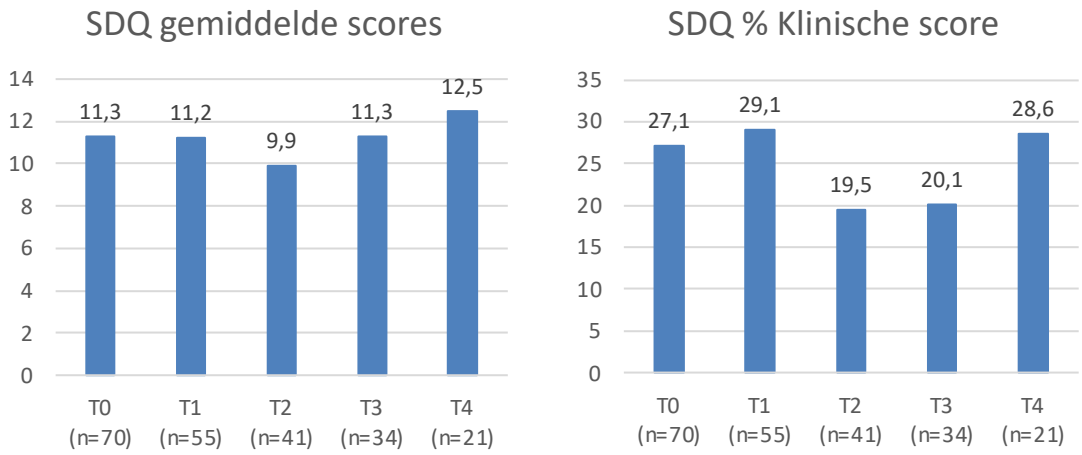

Voor de emotionele- en gedragsproblemen zijn alleen de verandering op T4 ten opzichte van T0 significant (p<0,05, zie bijlage 2). Dit betekent dat er meer emotionele en gedragsproblemen zijn bij T4 dan bij T0. Echter, bij T4 kan er sprake zijn van selectieve uitval. De toetsingsuitkomsten van de lineair mixed model analyse zijn weergegeven in bijlage 2. Het percentage kinderen met een klinische score voor emotionele- en gedragsproblemen varieert over de metingen tussen de 19,5 en 29,1%.

Kwaliteit van leven bij 0-1 jarigen

Bij kinderen van 0-1 jaar is de kwaliteit van leven gemeten met de TAPQOL. Echter, het aantal kinderen in deze leeftijdsgroep is bij de nametingen erg klein. Bij T0 waren er 20 kinderen, bij T1 11, bij T2 6 en bij T3 en T4 0 kinderen van deze leeftijd. Als gevolg van deze kleine aantallen en de aanzienlijke uitval zijn geen toetsingen uitgevoerd. De gemiddelde scores op 12 subschalen van de TAPQOL per meting zijn in te zien in bijlage 3.

6.1.3 Uitkomsten bij ouders

Welbevinden

In figuur 10 staan de gemiddelde scores voor het welbevinden bij ouders en het percentage ouders dat mogelijk te maken heeft met een depressie (score <= 50 op de WHO-5). Bij de voormeting had 60% mogelijk te maken met een depressie en bij de nametingen lagen deze percentages tussen de 33 en 47%, wat nog een aanzienlijk percentage is. De toetsing laat zien dat er een significante toename is in welbevinden op T1 t/m T3 in vergelijking met T0 (p<0,001) (zie bijlage 2).

Figuur 10. Gemiddelde scores in welbevinden van de ouders en percentage ouders met onvoldoende welbevinden (WHO-5).

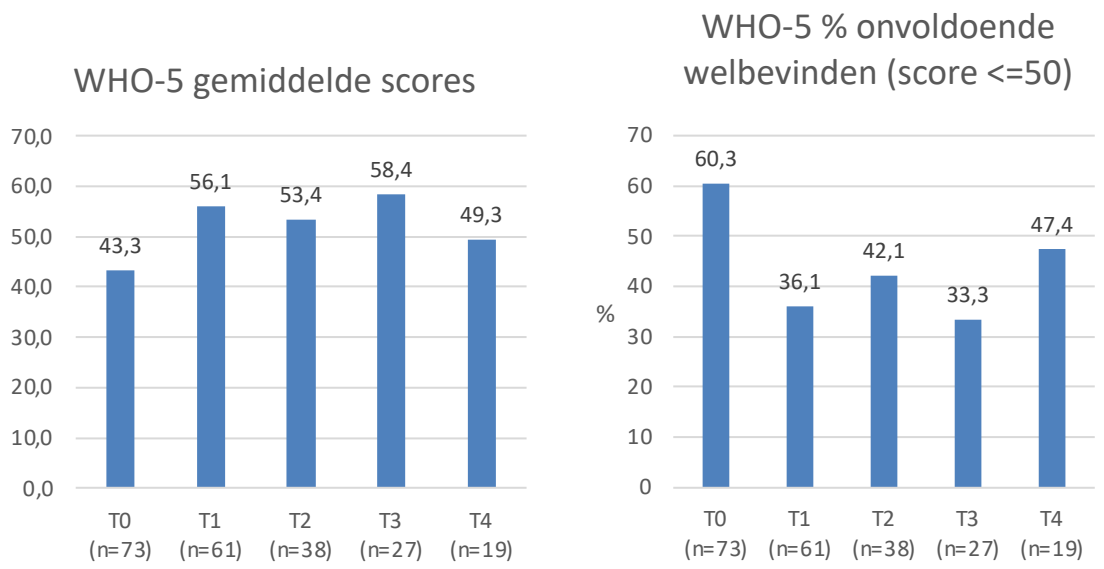

Gezinsklimaat en opvoedingsstijl

Voor gezinsklimaat is gekeken naar de subschalen Waardering en Samenwerking van de VGK. Voor de subschaal Waardering staan de gemiddelde scores en het percentage ouders met een problematische score (score<28) in figuur 11. De Waarderingsscore is significant hoger

op T1 dan op T0 (p<0,001, zie bijlage 2). Deze hogere score betekent positievere onderlinge interacties binnen het gezin. Bij de overige nametingen zijn de scores niet significant verschillend van T0. Bij T0 is het percentage gezinnen met een problematische score op waardering de helft van dat bij T1.

Figuur 11. Gemiddelde score en percentage ouders met een problematische score op Waardering (VGK).

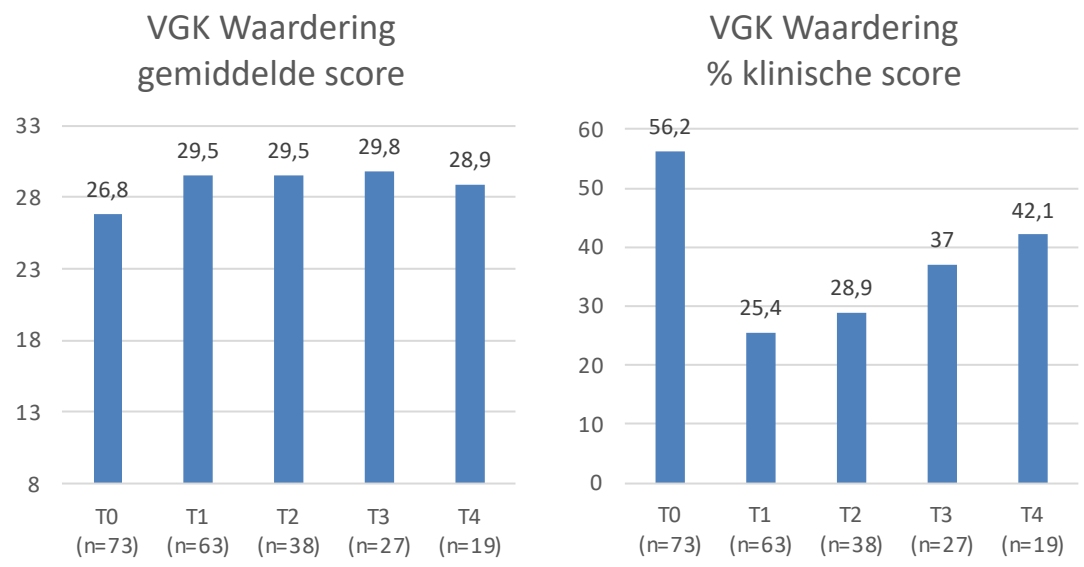

Voor de subschaal Samenwerking staan de gemiddelde scores en het percentage ouders met een problematische score (score < 58) weergegeven in figuur 12. Significante verschillen ten opzichte van T0 zijn er voor alle nametingen (T1, T2, T3: p<0,001; T4: p<0,01, zie bijlage 2). De toegenomen scores bij de nametingen geven aan dat er een hogere score kwaliteit is in termen van communicatie, samenwerking en probleem oplossen van de ouders. Neemt niet weg dat ook bij de nametingen minstens een derde tot de helft nog score heeft waarbij duidelijk is dat er nog verbetering hierin nodig is.

Figuur 12. Gemiddelde ruwe scores en percentage ouders met een problematische score op Samenwerking (VGK).

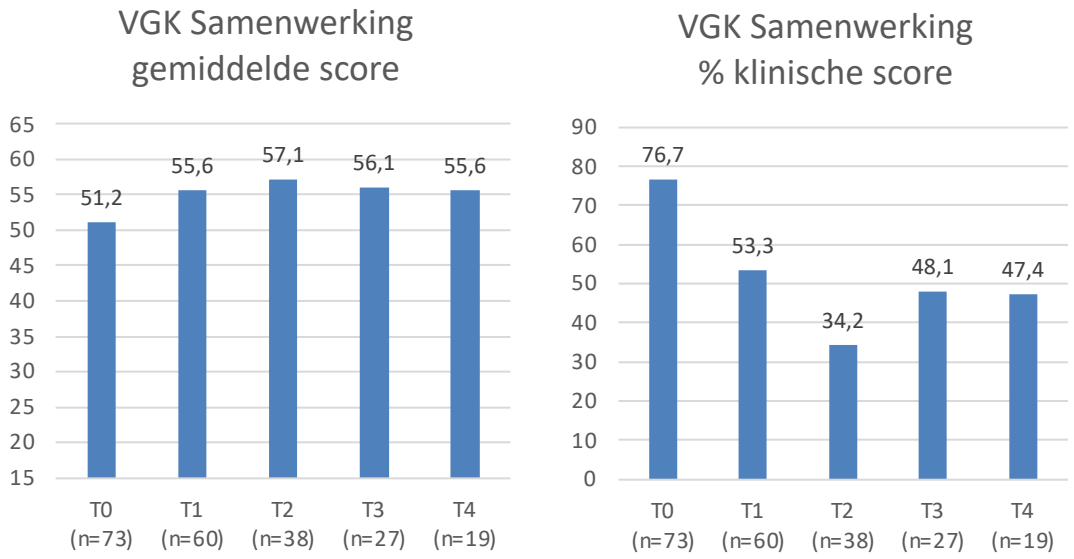

De gemiddelde scores en percentages met een disfunctionele opvoedstijl op de subschalen Overreactivity (score <3.0) en Laxness (score <2.8) staan weergegeven in figuren 13 en 14. Een belangrijk deel van de ouders (1/3 tot de helft) heeft een opvoedstijl die als disfunctioneel kan worden betiteld. Bij geen van de twee subschalen zijn de scores op nametingen significant anders ten opzichte van T0 (zie bijlage 2).

Figuur 13. Gemiddelde en percentage disfunctionele opvoedingsstijl voor Overreactivity (Parenting Scale).

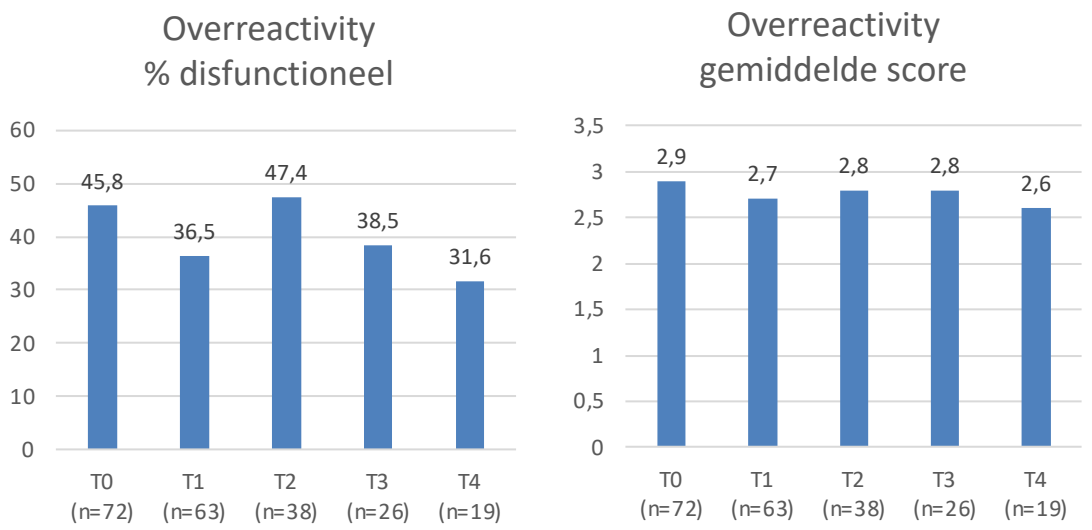

Figuur 14. Gemiddelde scores en percentage ouders met een disfunctionele score voor Laxxness (Parenting Scale)

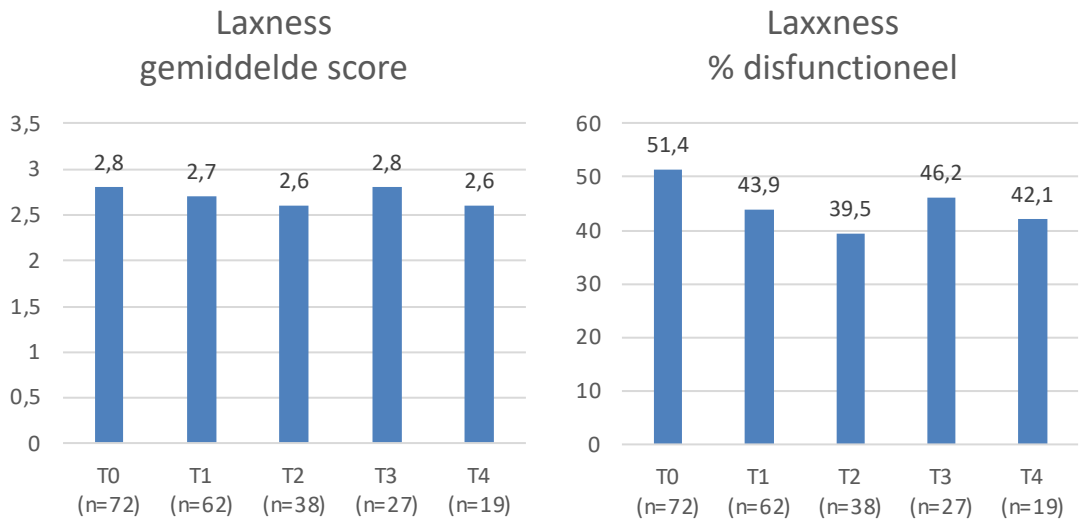

6.1.4 Evaluaties door ouders en kinderen

Tabel 5 geeft een overzicht van de respons van ouders en kinderen op de evaluatievragenlijsten. De vragenlijst voor kinderen kon vanaf 8 jaar worden ingevuld. Er zijn geen evaluaties van kinderen jonger dan 8 jaar.

Tabel 5. Respons: aantal evaluaties ingevuld door kinderen van 8 jaar of ouder en door ouders (% op basis van T0-aantallen)

	T1 n (%)	T2 n (%)	T3 n (%)	T4 n (%)
Respons onder 34 kinderen >= 8 jaar	24 (70,6)	16 (47,1)	16 (47,1)	5 (14,7)
Respons onder ouders van 48 gezinnen	39 (81,3)	22 (45,8)	16 (33,0)	12 (25,0)

Rapportcijfer voor BHP

Het gemiddelde rapportcijfer voor het Buitenshuisproject van ouders en van kinderen van 8 jaar en ouder staat weergegeven in figuur 15.

Ouders geven gemiddeld minimaal een 8 en maximaal een 8,5. Kinderen geven gemiddeld een aanzienlijk lager cijfer dan hun ouders. Let wel: de aantallen kinderen bij de nametingen zijn klein. Ook zijn ze niet representatief voor alle leeftijdsgroepen, omdat de kinderen pas vanaf 8 jaar de evaluatievragen konden beantwoorden.

Figuur 15. Gemiddeld rapportcijfer voor BHP door ouders en kinderen (8 jaar en ouder).

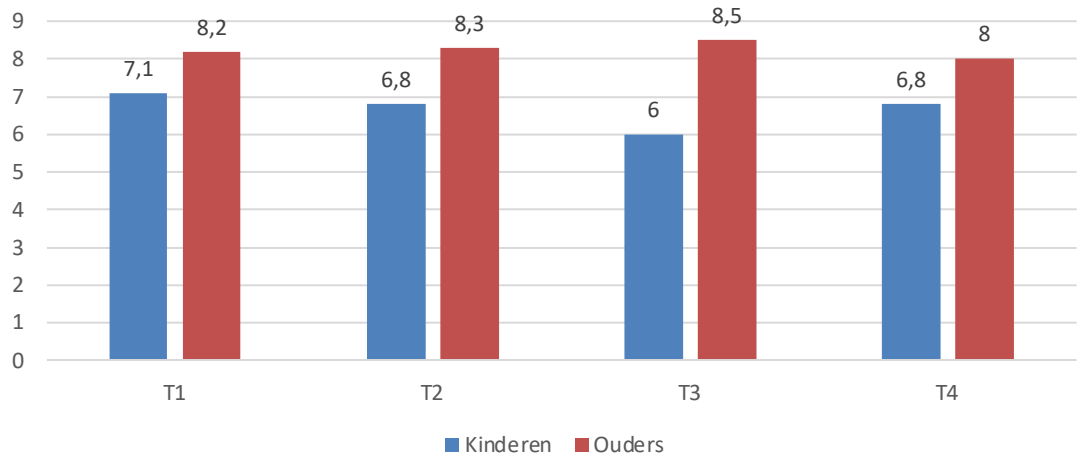

Stellingen

Ouders en kinderen gaven in een aantal stellingen hun mening over het BHP. De antwoordopties liepen van (helemaal) mee eens, niet mee eens/niet mee oneens naar (helemaal) mee oneens. In figuur 16 en 17 staan de percentages van degenen die het '(helemaal) eens' waren met de stellingen over het Buitenshuisproject (BHP). Zij zijn dus degenen die positief zijn. De overige personen zijn neutraal dan wel het '(helemaal) oneens' met de stellingen en dus neutraal tot negatief over het Buitenshuisproject.

Ook in de stellingen is te zien dat een groot deel van de ouders positief is over het Buitenshuisproject. De percentages zijn het hoogst voor het aanbevelen van het Buitenshuisproject aan andere ouders: minimaal 91% is het hier (helemaal) mee eens. Percentages zijn het laagst voor hoeveel de ouders aan de begeleider hebben gehad (minimaal twee derde is het daar (helemaal) mee eens).

Figuur 16. Percentage ouders dat het (helemaal) eens is met de stellingen per meting.

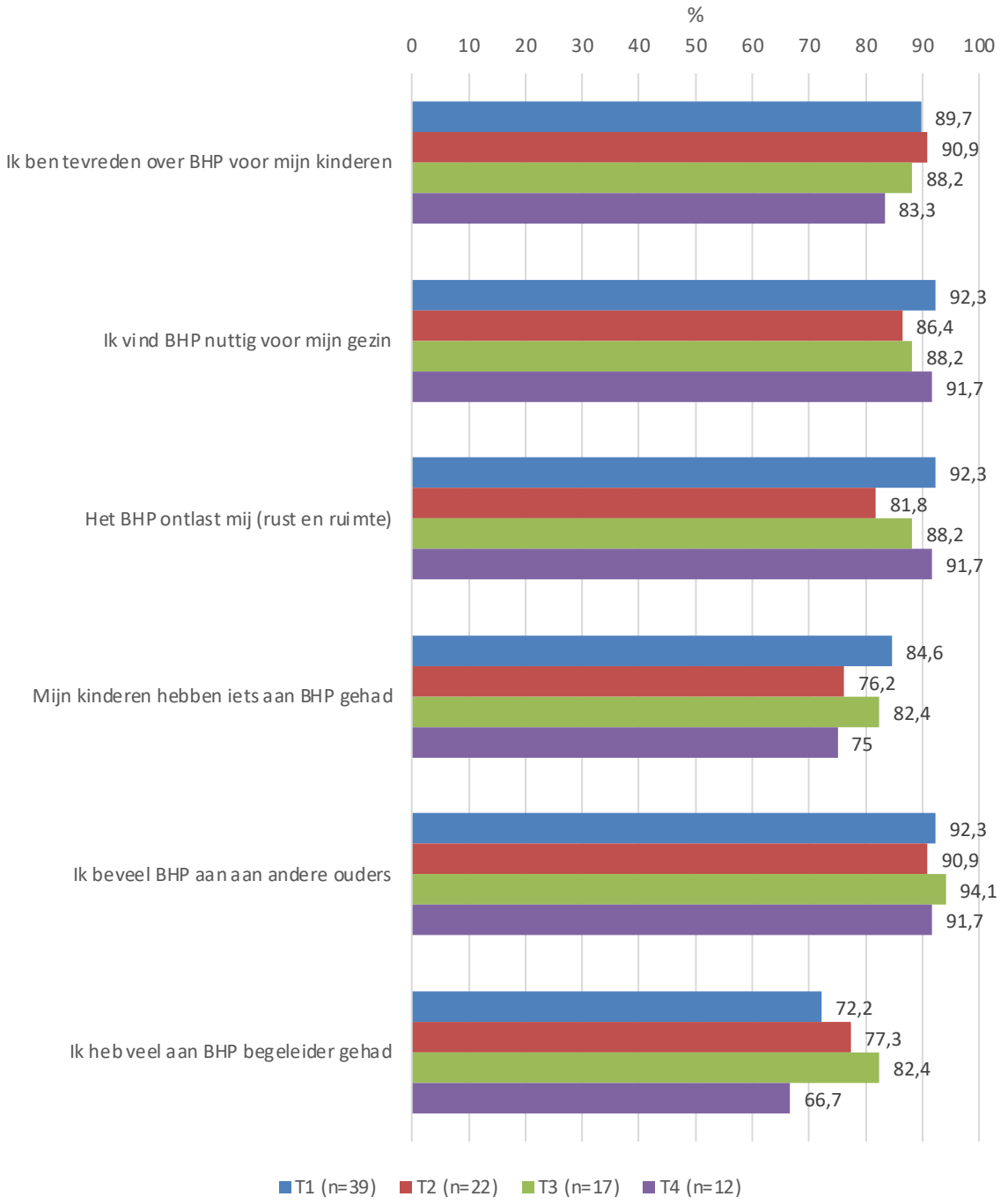

In figuur 17 staat het percentage kinderen in de leeftijd van 8 jaar en ouder dat het (helemaal) eens was met de stellingen over het Buitenshuisproject. Bij T1 is ongeveer 2/3 tot 70% van de kinderen het (helemaal) eens is met de verschillende stellingen en dus positief over het project. De percentages zijn aanzienlijke lager na 1,5 jaar (T3): dan is 44% het er (helemaal) mee eens. De tevredenheid met het Buitenshuisproject lijkt dus bij kinderen af te nemen in de loop van de tijd. Dit met uitzondering van de kleine en mogelijk selecte groep die nog antwoord gaf na 2 jaar (T4).

Figuur 17. Percentage kinderen van 8 jaar en ouder dat het (helemaal) eens is met de stellingen.

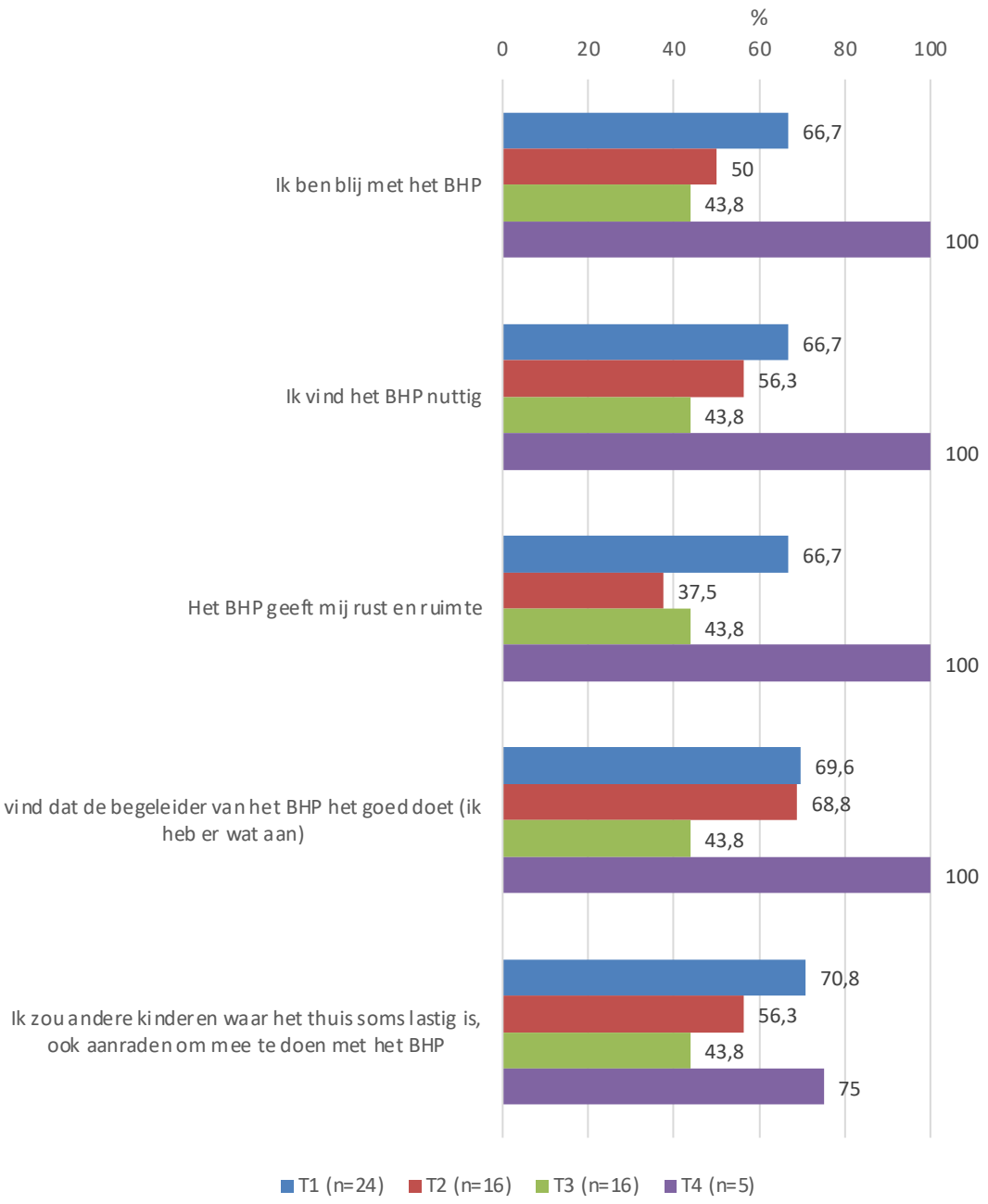

7 Conclusies

7.1 Procesevaluatie

Over het algemeen blijkt uit de interviews en de evaluatievragen dat de professionals, ouders en kinderen positief zijn over het buitenhuisproject. De gemiddelde rapportcijfers die zij het project geven zijn met een 8,3 (van de ouders), een 7,2 (de kinderen), een 7,9 (de linking pins) en een 7,3 (de opvangmedewerkers) hoog en geven blijk van tevredenheid. Daarnaast lijkt volgens professionals het project goed te passen bij de prioriteiten die momenteel worden gesteld binnen het jeugdveld. Ten eerste doordat het de aandacht voor de specifieke behoeftes van de KOPP/ KOV/ KVBO groep zichtbaar maakt. Het sluit aan op de ambities die de gemeenten hebben op het terrein van de preventieve (geestelijke) gezondheidszorg. Ten slotte, biedt het Buitenshuisproject een alternatief voor kinderen die geen gedragsproblemen vertonen maar wel gebaat zouden zijn bij extra aandacht en dus al snel tussen wal en schip vallen.

Succesfactoren

Een doorslaggevende succesfactor blijft dat kinderen in een 'normale' omgeving worden geplaatst bij een reguliere opvang waar zij gewoon kind kunnen zijn. Op deze plek zijn zij veilig, worden zij gezien en kunnen zij een band vormen met de begeleiders. Dit is ook wat veel opvangmedewerkers en linking pins zien gebeuren. Zo melden professionals zichtbare veranderingen in gedrag of vooruitgang in ontwikkeling bij het kind. Ondertussen ervaren ouders meer rust en ontstaat hier ruimte om aan eigen problemen te werken en naar therapie te gaan. Wel blijft het belangrijk dat de ontstane rust ook daadwerkelijk benut wordt, er doelen worden gesteld en constructief aan de thuissituatie wordt gewerkt.
Een andere succesfactor van het project is de cursus traumasensitief werken. Deze training weet niet alleen professionals sterk te enthousiasmeren maar geeft hen ook de handvatten om met de KOPP/ KOV/ KVBO groep te werken, beter in te spelen op hun behoeftes en trauma te voorkomen. Ten slotte vormt de cursus een heldere achterliggende visie voor het Buitenshuisproject. Deze is belangrijk omdat hiermee het project zich weet te profileren ten opzichte van andere vormen van maatwerk.

Duurzame implementatie

Enkele genoemde belemmerende factoren lijken inmiddels beter te gaan, zoals het aanstellen van een linking pin die al bij het gezin betrokken is. Ook leek de opstart van de twee meest recent gestarte gemeenten makkelijker te verlopen door de lessen van eerdere gemeenten en een meer intensieve begeleiding vanuit het projectteam. Van de gemeenten die door willen met het Buitenshuisproject, zal de helft het blijven inzetten voor de doelgroep KOPP/KOV/ KVBO en de andere helft verbreedt het naar kwetsbare gezinnen in het algemeen. Een lastige factor blijft de samenwerking van het voorveld met de specialistische zorg. Als dit verbeterd wordt, zal dit bijdragen aan een duurzame implementatie van het Buitenshuisproject. Tot slot, geven professionals aan dat het lokaal voor hun voordelen heeft als het Buitenshuisproject landelijk wordt erkend en uitgerold als aanpak. Ze zien hier absoluut de meerwaarde van in.

7.2 Evaluatie van uitkomsten bij ouders en kinderen

Startsituatie van de ouders en kinderen

De gezinnen die deelnemen aan Buitenshuisproject zijn doorgaans gezinnen met jonge kinderen, een relatief groot aantal één-ouder gezinnen (37,5%) waarbij 52% geen inkomen heeft uit betaald werk. Dit verklaart mogelijk ook waarom 52% moeite heeft met rondkomen en ruim 35% financiële problemen heeft.

Scores op de welzijnsmaten bij de start laten zien dat ruim 60% van de ouders een mogelijke depressie heeft. Ook is het gezinsklimaat bij ruim 56 tot 77% te kenmerken als problematisch in waardering en samenwerking en zijn de opvoedstijlen bij 46 tot ruim 51% disfunctioneel in termen van het overreageren met dreiging en verbaal geweld (schelden, vloeken) op situaties met de kinderen en een inconsistente en te toegeeflijke opvoedstijl. Meer dan de helft van de kinderen heeft een problematische kwaliteit van leven heeft en meer dan een kwart heeft emotionele- en gedragsproblemen in de klinische range.

Aanbod

In totaal 80% van de kinderen heeft een aanbod vanuit het Buitenshuisproject gekregen. Daarbij is vooral sprake van Buitenschoolse opvang en een plaats in een kinderdagverblijf. Een deel van de kinderen kreeg geen aanbod omdat ze al activiteiten hadden of volgde er aanbod buiten het project. De mate waarin aanbod over de periode van twee jaar is voortgezet is onbekend. In de periode van de lockdown als gevolg van corona is het (deels) niet mogelijk geweest om van het aanbod gebruik te maken.

Uitkomsten in de loop van het project

Bij de nametingen zijn een aantal veranderingen in de uitkomsten als significant aan te wijzen (zie ook bijlage 2). Bij de meting na 6 maanden was er bij de kinderen een verbetering in de kwaliteit van leven maar geen verandering in de emotionele- en gedragsproblemenscore. Er was wel een verslechtering in emotionele- en gedragsproblemen na 2 jaar bij de 30% kinderen waarover nog vragenlijsten waren ingevuld.

Bij de ouders is het welbevinden aanzienlijk toegenomen over de eerste 1,5 jaar. Bij de laatste meting na 2 jaar is de afname niet meer significant. Daarnaast werd het gezinsklimaat (samenwerking en waardering) aanzienlijk positiever over de nametingen, wat duidt op een warmere en betere interactie in het gezin vergeleken met de startsituatie. In de gehanteerde opvoedingsstijlen zijn echter geen significante veranderingen waar te nemen, ook al lijkt het percentage ouders met een disfunctionele opvoedingsstijl bij de halfjaar meting en na 1,5 jaar wat af te nemen.

Evaluaties

In de evaluaties over het Buitenshuisproject zijn de ouders consequent behoorlijk positief: zij geven gemiddeld een rapportcijfer van 8 tot 8,5 bij de nametingen. Ook in de tevredenheid zoals weergegeven via stellingen bij de verschillende nametingen kwam de positieve ervaring van de ouders tot uitdrukking: over de metingen zou 91 tot 94% het Buitenshuisproject aanbevelen aan andere ouders; driekwart tot 83% vond dat hun kinderen er wat aan hadden gehad en was tevreden met het Buitenshuisproject voor de kinderen; minstens 82% of meer vond dat project ontlastend was en minimaal 86% vond het nuttig voor het gezin.

Kinderen (van 8 jaar en ouder) waren in hun evaluatie minder positief dan hun ouders. Het rapportcijfer van de kinderen (van 8 jaar en ouder) lag tussen de 6 en 7,1. Bij de stellingen was na een half jaar nog 2/3 tot 71% van de kinderen positief over het Buitenshuisproject: 71% zou het aanraden aan anderen kinderen in eenzelfde situatie. Bij de 1-jaarsmeting was nog 50% positief over het project en bij de 1,5 jaarsmeting nog maximaal 44%. Dit met uitzondering van de stelling over rust en ruimte door het Buitenshuisproject na een jaar: hier was slechts 37,5% het mee eens. Dit weerspiegelt mogelijk dat kinderen toch liever thuis zijn bij hun ouders, waar het vertrouwd is en ze meer hun gang konden gaan, dan in de opvang. Na twee jaar waren er nog evaluaties van 5 kinderen die erg positief waren. Echter, voor de evaluaties door kinderen geldt dat dit om een selecte groep gaat (alleen 8 jaar en ouder) en ook nog eens een klein aantal daarvan. Dit geeft dus geen goede weergave van de beleving van alle kinderen.

8 Discussie en aanbevelingen

8.1 Discussie

In deze rapportage werd in kaart gebracht hoe er door betrokken professionals werd gedacht over het Buitenshuisproject, wat de succes- en belemmerende factoren waren van het project, hoe de implementatie verliep en hoe zij tegenover een duurzame implementatie stonden. Daarnaast werd onderzocht hoe het gedurende het project ging met de deelnemende gezinnen.

Het Buitenshuisproject kende een aantal beperkingen en aandachtspunten. Allereerst moet worden benadrukt dat het Buitenshuisproject een pilot (verkennende) studie was waarin veranderingen in uitkomsten in het welzijn van kinderen en ouders niet zonder meer kunnen worden toegeschreven aan het Buitenshuisproject. Terughoudendheid geboden is bij de interpretatie van de uitkomst van de toetsingen. Voor meer zekerheid over effecten van het Buitenshuisproject is een ander type onderzoek nodig, zoals een gerandomiseerd onderzoek waarbij een controlegroep wordt ingezet.

Wat het daarnaast lastig maakt om de cijfermatige resultaten van het onderzoek te interpreteren is het kleine aantal deelnemers aan de studie die de volle twee jaar hebben kunnen volmaken. In de loop van het project bleek dat het meer tijd en moeite kostte om gemeenten te werven die wilden deelnemen aan het project. Dat betekende dat een aantal gemeenten later begonnen zijn en ook pas later in het proces gezinnen konden werven en includeren. Door een late instroom in de pilot, konden deze gezinnen niet de volledige twee jaar van het onderzoek doorlopen omdat de dataverzamelingsfase al was afgelopen. Er waren gemeenten die toen nog maar één jaar onderweg waren.

In sommigen gemeenten was het moeilijk om gezinnen te werven. Dit had voornamelijk te maken met ander bestaand aanbod in de gemeenten dat erg leek op het Buitenshuisproject (wel opvang via SMI mogelijk, niet de inzet van de linking pin). Ook was er veel uitval onder de gezinnen gedurende de onderzoeksperiode vanwege verschillende redenen. 1) Eén gemeente is helemaal gestopt met het onderzoek omdat de functie van de linking pin verviel. Het projectteam kon daarna niet meer in contact komen met de gezinnen van deze linking pin. 2) Een aantal kinderen werd vanwege de problematische situatie toch uit huis geplaatst. 3) Een aantal gezinnen stopten omdat ze dit zelf wilden. Het belastende karakter van de vragenlijsten heeft hierin wellicht ook een rol gespeeld, maar de redenen van afhaken zijn niet altijd bekend. 4) Het was gedurende bepaalde perioden lastig of onmogelijk voor linking pins om contact te houden met gezinnen en om bij hen vragenlijsten af te nemen, zoals tijdens de corona ‘lock down’. Er ontbreekt voor deze gezinnen een meetmoment en ook zijn er een aantal gezinnen definitief uitgevallen.

Een complicerende factor bij de interpretatie van de uitkomsten van de evaluatie en de uitkomstmaten is dat de inclusiecriteria en de werkwijzen van gemeenten verschilden. Zo zette de ene gemeente het Buitenshuisproject meer preventief in bij een 'lichtere' groep, en de ander ter voorkoming van uithuisplaatsing bij een 'zwaardere' groep waar de melding bij Veilig Thuis al op handen was. Geen enkele gemeente pakte het project hetzelfde aan en ook de betrokken partijen verschilden per gemeente. Zo werd de linking pin functie bij verschillende instanties belegd, werd door sommige linking pins ook opvoedingsondersteuning aangeboden, werd in een gemeente bij ouders als vereiste voor deelname gesteld dat zij bereid moesten zijn om 'aan zichzelf te gaan werken' en had de ene gemeente een veel duidelijker 'trekker' van het project dan de andere, waardoor samenwerking in sommige gevallen soepeler verliep dan in andere gemeenten. Ook verschilden de partijen waarmee werd samengewerkt en ook de beschikbaarheid en bereikbaarheid van de instellingen die werden ingezet voor het aanbod aan de gezinnen. Deze verschillen in aanpak zijn voor de praktijk van belang omdat een project goed moet passen in de gemeentelijke context om implementatie te vergemakkelijken en te verduurzamen. Echter het maakt het moeilijker om de resultaten van de evaluaties en uitkomsten van ouders en kinderen te duiden.

Een vierde overweging is dat in het project alle kinderen van deelnemende gezinnen een aanbod moesten krijgen in het Buitenshuisproject. Tegelijkertijd was het totaal aantal kinderen dat aanbod zou krijgen per gemeente beperkt tot 10. Daardoor zijn er kinderen van 0 tot 18 jaar betrokken in het onderzoek. Dit maakt de dataverzameling en de analyse van de uitkomsten complex omdat niet elk meetinstrument geschikt is voor elke leeftijd. Zo waren er kinderen van 0-1 jaar bij de start: een leeftijdsgroep waarbij metingen lastig zijn en waarbij een andere vragenlijst dan bij de andere leeftijden is ingezet. Deze data zijn echter niet te combineren met die van de andere kinderen in de analyses. Dit beperkt tegelijkertijd ook de aantallen voor kinderen van 2 jaar en ouder, met gevolgen voor de analyses voor kwaliteit van leven en de emotionele- en gedragsproblemen. Daarnaast was het alleen voor kinderen van 8 jaar en soms zelfs voor kinderen ouder dan 12 jaar mogelijk om antwoord te geven op vragen. Omdat de aantallen kinderen die de vragenlijsten invulden beperkt waren is besloten om voor de uitkomsten bij de kinderen alleen de door de ouders ingevulde vragenlijsten te gebruiken. De evaluaties door kinderen zijn nog wel in kaart gebracht om daaruit eventuele lessen te kunnen trekken voor de implementatie. Maar gezien de leeftijd van 8 jaar en ouder van deze kinderen is duidelijk dat deze uitkomsten niet representatief zijn voor alle kinderen in deze pilot.

Een duidelijke belemmering in het onderzoek was zeker ook de coronacrisis die startte in maart 2020. Dit het effect gehad op het contact van gezinnen met de linking pin en de kinderen hebben geen gebruik kunnen maken van het aanbod (zoals opvang) gedurende de lockdown. Ook de gemeenten die startten gedurende corona, merkten dat het erg lastig was om de samenwerking met partijen op gang te brengen, aanmeldingen van gezinnen te verwerken, gezinnen te includeren en aanbod voor de kinderen te organiseren. Daarnaast heeft de crisis zeker invloed gehad op het invullen van de vragenlijsten, wat vaak verliep via de linking pin die in deze periode ook niet aan huis kwam.
Er is door sommigen gemeente besloten de gezinnen in deze periode niet te belasten met de vragenlijsten. In andere gemeenten zijn de vragenlijsten met grote vertraging ingevuld en opgestuurd.

Er waren gedurende de twee jaar van de looptijd van het onderzoek wisselingen in de linking pins en opvangmedewerkers die betrokken waren bij het project. Doordat sommige linking pins of opvangmedewerkers na een bepaalde periode vervangen werden door een collega, is er niet van elke professionals een evaluatievragenlijst op alle vier de meetmomenten. Daarnaast is de evaluatievragenlijst van de opvangmedewerker niet specifiek gericht aan één opvangmedewerker waardoor onduidelijk is of de evaluatievragenlijst op elk meetmoment door dezelfde opvangmedewerker is ingevuld.

Naast bovenstaande overwegingen zijn er ook aspecten aan het onderzoek die goed werkten. Zo werd de procesevaluatie als actieonderzoek ingestoken, waardoor kon vanuit het projectteam kon worden ingespeeld op de behoeften van de professionals. Dit is gedaan door de teruggestuurde evaluatievragenlijsten tussentijds te bekijken, tussentijds contact te hebben met de professionals en ook door het organiseren van de intervisiebijeenkomsten. Er is tijdens de looptijd van het project voortdurend gewerkt aan het verbeteren van het Buitenshuisproject en om de aanpak zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de praktijk.

Hoewel het de bedoeling was om zicht te krijgen op in welke mate er bij de instroom sprake was van psychische problematiek of een verslaving dan wel een verstandelijk beperking bij de ouders, is dit binnen de metingen niet goed mogelijk. Er was al een omvangrijke vragenlijst die door de ouders en professionals toch wel als belastend werden ervaren. Het uitbreiden van deze vragenlijst met nog meer vragen was dan ook geen optie. Daarbij is het meten van een verstandelijke beperking nog buitengewoon moeilijk. De ouders die het betrof hadden geen diagnose.

8.2 Aanbevelingen

Nu het Buitenshuisproject in deze vorm richting het einde komt, reflecteren we op basis van de resultaten hoe een vervolg van het project er uit kan zien en op welke punten dan ingesprongen moet worden. De aanbevelingen kunnen worden opgedeeld in de volgende thema's: ondersteuning van de implementatie, deskundigheidsbevordering en onderzoek.

Ondersteuning van de implementatie

Uit de resultaten blijkt dat het bij de eerste gemeenten moeizaam bleek om op te starten. Hieraan lagen meerdere redenen ten grondslag. Allereerst, was de opgestelde handleiding relatief ruim en flexibel opgesteld. Dat werd enerzijds als prettig ervaren omdat het zo flexibel ingestoken was dat gemeenten hier zelf een passende vorm voor konden zoeken. Anderzijds was er zoveel ruimte dat het veel tijd kostte om alles uit te zoeken en in gang te zetten. Daarom is de eerste aanbeveling om een herziene versie van de handleiding te maken, waarin de geleerde lessen de huidige procesevaluatie worden meegenomen. Hoewel het nog steeds breed opgezet moet worden, zodat gemeenten hun eigen invulling kunnen geven aan het project, moeten er meer praktische handvatten gegeven worden en goede voorbeelden van andere gemeenten.

Hierin moet bijvoorbeeld komen te staan dat 1) er rekening moet worden gehouden met het bestaande aanbod van de gemeente, 2) dat de rol van de linking pins wordt gegeven aan hulpverleners die al bekend zijn in gezinnen en 3) dat linking pins extra uren (middelen) beschikbaar krijgen om de functie te vervullen en het ambassadeurschap van het Buitenshuisproject uit te dragen.

Een ander belangrijk punt in deze handleiding zal zijn dat er gedurende de twee jaar van het Buitenshuisproject ook gewerkt moet worden aan de thuissituatie en dat hierin gekeken wordt naar het versterken van de ouderrol en het informele netwerk om het gezin heen.

In 2020 is het projectteam begonnen met het organiseren van maandelijkse intervisie-bijeenkomsten om de uitwisseling tussen de verschillende gemeenten te bevorderen. Het is aan te raden om in de toekomst een vorm van intervisie te behouden zodat gemeenten elkaar kunnen helpen in het verder vormgeven van de aanpak van het Buitenshuisproject in hun regio. Wanneer er meerdere gemeenten binnen een specifieke regio gebruik maken van het project, zou dit ook regionaal georganiseerd kunnen worden. Door intervisiebijeenkomsten te organiseren, verhoog je de betrokkenheid van de verschillende partijen. De betrokkenheid vergroten kan ook op andere manieren, zoals landelijk goede voorbeelden delen op verschillende kanalen zoals die van de Nederlandse GGZ, Geweld Hoort Nergens Thuis, Veilig Thuis et cetera. Het is hierbij essentieel dat er rekening wordt gehouden met een tijdsinvestering om het project onder de aandacht te houden.

Een belangrijk punt uit de resultaten is ook de samenwerking tussen de verschillende partijen. Het Buitenshuisproject lijkt een vehikel te zijn om de samenwerking tussen verschillende regionale partners op te starten of te versterken. Er blijven echter verbeterpunten in de samenwerking.
Hiervoor zijn verschillende aanbevelingen voor aangedragen door de respondenten:

1) organiseer een (door)startbijeenkomst met regionale partners waarin je de connecties legt,
2) organiseer een structureel overkoepelend projectoverleg met de betrokken partijen,
3) organiseer een startbijeenkomst met de gemeente, linking-pins en opvangmedewerkers zodat de rol- en taakverdeling vanaf het begin helder is,
4) overweeg bij welke partijen de linking pin functie belegd kan worden, dit hoeft niet bij één partij te zijn en hoeft ook niet alleen in het sociaal domein te zijn, ook in de meer specialistische zorg (GGZ, VGZ) zijn wellicht mogelijkheden,
5) laat de betrokken partijen een ‘intentieverklaring’ tekenen voor betrokkenheid bij het project: stel samen een doel vast,
6) zorg dat per gezin regelmatig alle partijen samen aan tafel zitten,
7) maak iemand binnen de gemeente verantwoordelijk voor de voortgang van de communicatie tussen de betrokken partijen. Neem periodiek het initiatief om de gang van zaken te evalueren opdat bijsturing mogelijk is.

Uit de huidige procesevaluatie blijkt nogmaals hoe belangrijk de rol van de opvang is in het Buitenshuisproject. Het is belangrijk dat de partijen die betrokken zijn bij het project, regelmatig op de hoogte worden gehouden van de voortgang van het project om zo de betrokkenheid hoog te houden. Dit laatste is een taak die bij de gemeente óf de linking pin kan liggen, en waar dus rekening mee moet worden gehouden qua tijdsinvestering.

Deskundigheidsbevordering

De trainingen voor de linking pins en opvangmedewerkers zijn nu een belangrijk onderdeel van het Buitenshuisproject. De trainingen worden erg gewaardeerd door de betrokkenen, maar laten hen ook het belang en de visie van het Buitenshuisproject extra inzien. Tijdens de projectperiode werden de trainingen betaald uit het projectgeld van het Trimbos-instituut.

Hoewel er rond de honderd betrokkenen de fysieke training traumasensitief werken hebben gevolgd uit deze gelden, zijn er nog veel meer belangstellenden in de huidige gemeenten. Gemeenten die bezig zijn met het duurzaam implementeren van het project, zien de waarde van deze trainingen en zijn op zoek naar manieren om deze trainingen aan te bieden. Omdat de trainingen nu, zowel een e-learning als een fysieke training van twee verschillende trainers is, is dat niet gemakkelijk voor gemeenten om structureel zelf te organiseren. Het implementatie-team van het Trimbos kan deskundigheidsbevordering op maat blijven aanbieden na afloop van het Buitenshuisproject.

Daarnaast is ook vaak behoefte aan verdieping in sommige trainingen. Zo zouden de opvangmedewerkers graag meer praktische tips willen over hoe ze traumasensitief werken kunnen toepassen bij jonge kinderen. Het is belangrijk om te kijken hoe deze behoeftes een plek kunnen krijgen in de training.

Onderzoek

Tijdens het opzetten van het project is er gesproken met betrokkenen om het project zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de doelgroep en de werkwijze van de professionals. Er is op dat moment gekozen om papieren vragenlijsten af te nemen. Echter blijkt dat een deel van de respondenten het niet prettig vond om op papier deze vragenlijsten in te vullen en dit liever online had gezien. Daarnaast is ook belangrijk gebleken voor de beleidsmedewerkers dat er een periodieke terugkoppeling is over de resultaten. Zij zien graag harde cijfers, om zo te weten of ze op de goede weg zitten. Omdat dit een pilot onderzoek was, er geen controle groep was en er een redelijk kleine groep was die deelnam, kunnen we, zoals ook eerder al genoemd, geen harde conclusies trekken uit deze data. In een vervolg van vergelijkbare projecten zal helder gecommuniceerd moeten worden over wat de betrokkenen kunnen verwachten qua onderzoeksresultaten en op welke termijn. Ook is het belangrijk om met de beleidsmedewerkers aan tafel te zitten om een dergelijke evaluatie vorm te geven. Zij weten immers wat gemeenteraden of anderen belangrijk vinden om te weten over de werkzaamheid van de aanpak. Een vervolgstap om meer zicht te krijgen op effecten bij ouders en kinderen zou een gerandomiseerde studie mét controle groep kunnen zijn om effecten van het Buitenshuisproject met meer zekerheid te kunnen toewijzen aan het Buitenshuisproject.

8.3 De volgende stappen

Naast deze eindrapportage heeft projectteam ook een handreiking voor gemeenten geschreven om het Buitenshuisproject te implementeren. Deze handreiking is geschreven op basis van de geleerde lessen uit de procesevaluatie en de ervaringen die het projectteam heeft opgedaan tijdens het uitvoeren van de pilot. In de handreiking is er met behulp van een kort en duidelijk stappenplan beschreven hoe een nieuw gemeente de aanpak succesvol kan implementeren.

Naast het aanbod van een handreiking is het voor nieuwe gemeenten in de toekomst mogelijk om tegen een vergoeding een implementatieteam in te huren. Dit implementatieteam kan voor verschillende redenen worden ingehuurd, zoals het mede organiseren van (start)bijeenkomsten, het meedenken met het opstellen van het projectplan of het organiseren van de training "traumasensitief werken". Doordat het implementatieteam bestaat uit medewerkers van het Trimbos-instituut die ook op de uitvoering van de pilot 'Het Buitenshuisproject' hebben gewerkt, hebben ze al veel ervaring met het implementeren van de aanpak.

9 Literatuurlijst

Beshah, B., Jilcha, K., Gidey, E., & Kitaw, D. (2014). The Plan-Do-Check-Act Cycle of Value Addition. *Industrial Engineering & Management*, *03*(01). https://doi.org/10.4172/2169-0316.1000124

De Graaf, R., Ten Have, M., & Van Dorsselaer, S. (2010). *De psychische gezondheid van de Nederlandse bevolking. NEMESIS-2: Opzet en eerste resultaten*.

Engelen, V., Haentjens, M. M., Detmar, S. B., Koopman, H. M., & Grootenhuis, M. A. (2009). Health related quality of life of Dutch children: Psychometric properties of the PedsQL in the Netherlands. *BMC Pediatrics*, *9*. https://doi.org/10.1186/1471-2431-9-68

Fekkes, M., Theunissen, N. C. M., Brugman, E., Veen, S., Verrips, E. G. H., Koopman, H. M., Vogels, T., Wit, J. M., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2000). Development and psychometric evaluation of the TAPQOL: A health-related quality of life instrument for 1-5-year-old children. *Quality of Life Research*, *9*(8). https://doi.org/10.1023/A:1008981603178

Grol, R., & Wensing, M. (2006). *Implementatie: Effectieve verbetering van de patiëntenzorg*. Elsevier gezondheidszorg.

Grootelaar, H., Hoogeboom, F., & Rutgers, E. (2021). *Ik ben er óók nog*. Andersson Elffers Felix.

Havinga, P. J., Boschloo, L., Bloemen, A. J. P., Nauta, M. H., De Vries, S. O., Penninx, B. W. J. H., Schoevers, R. A., & Hartman, C. A. (2017). Doomed for disorder? High incidence of mood and anxiety disorders in offspring of depressed and anxious patients: A prospective cohort study. *Journal of Clinical Psychiatry*, *78*(1). https://doi.org/10.4088/JCP.15m09936

Hoefnagels, C., Snoeren, F., & Baeten, P. (2015). *Helpt hulp aan gemelde mishandelde kinderen? Onverklaarde variatie beter begrepen*.

Kalthoff, H. (2015). *Verstandelijk beperkte ouders: Wat betekent het voor een kind om verstandelijk beperkte ouders te hebben?*

Kelleher, K., Chaffin, M., Hollenberg, J., & Fischer, E. (1994). Alcohol and Drug Disorders an-long Physical Abusive and N eglectful Parents in a Con-in-iuni-Based San-iple. *American Journal of Public Health*, *84*(10), 1586–1590.

Klijn, W. (2013). *Gezinskenmerken: De constructie van de Vragenlijst Gezinskenmerken (VGK)*.

Maurice-Stam, H., Haverman, L., Splinter, A., van Oers, H. A., Schepers, S. A., & Grootenhuis, M. A. (2018). Dutch norms for the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) - parent form for children aged 2-18years. *Health and Quality of Life Outcomes*, *16*(1). https://doi.org/10.1186/s12955-018-0948-1

Meyers, D. C., Durlak, J. A., & Wandersman, A. (2012). The Quality Implementation Framework: A Synthesis of Critical Steps in the Implementation Process. *American Journal of Community Psychology*, *50*(3–4). https://doi.org/10.1007/s10464-012-9522-x

Ministerie van Volksgezondheid en Sport. (2018). *Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling: Geweld hoort nergens thuis*.

Prinzie, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2007). Reexamining the parenting scale: Reliability, factor structure, and concurrent validity of a scale for assessing the discipline practices of mothers and fathers of elementary-school-aged children. *European Journal of Psychological Assessment*, *23*(1). https://doi.org/10.1027/1015-5759.23.1.24

Schepers, S. A., van Oers, H. A., Maurice-Stam, H., Huisman, J., Verhaak, C. M., Grootenhuis, M. A., & Haverman, L. (2017). Health related quality of life in Dutch infants, toddlers, and young children. *Health and Quality of Life Outcomes*, *15*(1). https://doi.org/10.1186/s12955-017-0654-4

Stals, K. (2012). *De cirkel is rond - onderzoek naar succesvolle implementatie van interventies in de jeugdzorg* [Universiteit Utrecht]. https://doi.org/10.1007/s41190-021-0994-5

Steketee, M., Tierolf, B., Lünneman, K., & Lünneman, M. (2020). *Kwestie van lange adem*.

Theunissen, M. H. C., de Wolff, M., Van Grieken, A., & Mieloo, C. (2016). *Handleiding voor het gebruik van de Strenghts and Difficulties Questionnaire binnen de Jeugdgezondheidszorg*.

Thorup, A. A. E., Laursen, T. M., Munk-Olsen, T., Ranning, A., Mortensen, P. B., Plessen, K. J., & Nordentoft, M. (2018). Incidence of child and adolescent mental disorders in children aged 0-17 with familial high risk for severe mental illness - A Danish register study. *Schizophrenia Research*, *197*. https://doi.org/10.1016/j.schres.2017.11.009

Topp, C. W., Østergaard, S. D., Søndergaard, S., & Bech, P. (2015). The WHO-5 well-being index: A systematic review of the literature. *Psychotherapy and Psychosomatics*, *84*(3). https://doi.org/10.1159/000376585

Varni, J. W., Limbers, C. A., Neighbors, K., Schulz, K., Lieu, J. E. C., Heffer, R. W., Tuzinkiewicz, K., Mangione-Smith, R., Zimmerman, J. J., & Alonso, E. M. (2011). The PedsQL™ Infant Scales: Feasibility, internal consistency reliability, and validity in healthy and ill infants. *Quality of Life Research*, *20*(1). https://doi.org/10.1007/s11136-010-9730-5

Verheul, R., de Jong, A., & Baracs, M. (2018). *Hoor je mij wel ?*

Wijnen, B., Van der Zanden, R., Van Doesum, T., & Lokkerbol, J. (2020). *Strategische verkenning Buitenshuisproject*.

10 Bijlagen

10.1 Bijlage 1 – Topiclijst interviews duurzame implementatie Buitenshuisproject

DV = DOORVRAGEN

Onderwerp	Vragen
Introductie	- Wat is uw functie in uw werk? - Hoe lang bekleedt u deze functie al?
Fasering	*Verspreiding* - Hoe is uw gemeente in aanraking gekomen met het BHP? DV: Had u daar een rol in, zo ja, wat was die rol? - Wat ging wel/niet goed in de verspreiding van het project? *Adoptie* - Hoe bent u zelf betrokken geraakt? DV: Wat maakt dat u besloten hebt om mee te doen? Wat was uw motivatie om mee te doen met dit project? *Invoering* - Hoe ziet het BHP in uw gemeente eruit? DV: hoe is het georganiseerd? - Wat is uw rol in het BHP? DV: Wat vindt u van die rol? - Wordt het project gratis aangeboden of wordt er een eigen bijdrage van de ouders gevraagd? Waarom? - Welke partijen zijn betrokken bij de samenwerking? - Hoe verloopt de samenwerking met de verschillende partijen? DV: Hoe komt dat? - Hoe is die samenwerking tot stand gekomen? DV: Bestond die samenwerking al en hoe zag die er voor het BHP uit? - Zijn er tijdens de loop van het project initiatieven geweest om deze samenwerking te versterken? DV: Zo ja, wat werkte en wat niet? - Door wie worden de gezinnen tot nu toe doorverwezen? DV: Door wie zouden gezinnen doorverwezen moeten worden? Hoe verloopt de doorverwijzing? - Wat is de rol van de Volwassen-GGZ? Hoe is het contact met de Volwassen-GGZ? *Borging* - In hoeverre is het BHP onderdeel geworden van uw dagelijkse praktijk? DV: Waarom wel/niet? - Wat zijn de overeenkomsten/verschillen met de taken eerst? DV: In hoeverre is de dagelijkse praktijk veranderd? In hoeverre is de dagelijkse praktijk hetzelfde gebleven? - Hoe gaat het met het halen en brengen van de kinderen naar hun Buitenshuis-activiteit? Zorgt dit voor belemmeringen in de dagelijkse praktijk?

Determinanten en strategieën	*Interventie* - Welke kenmerken van de interventie worden door u als positief ervaren? DV: Waarom hebben juist deze factoren een positieve invloed? - Welke kenmerken van de interventie worden door u als belemmerend ervaren? DV: Waarom hebben juist deze factoren een belemmerende invloed? - DV naar strategieën om met deze factoren om te gaan! *Organisatie* - In hoeverre past het BHP binnen de organisatie van uw gemeente? DV: Hoe komt dit? - Passen de overlegstructuren in de samenwerking bij het BHP? DV: Wat zou volgens u een ideale overlegstructuur zijn? - Weet u hoe de financiering geregeld wordt? DV: Zo ja, hoe zit dit? - In hoeverre past het BHP binnen de beleidskaders van de gemeente? DV: Past het BHP bij de speerpunten van de gemeente? Past het BHP bij de visie/missie van de gemeente? - In hoeverre draagt het BHP bij aan de ketensamenwerking van de verschillende betrokken partijen in de jeugdhulp? - DV naar strategieën om met deze factoren om te gaan! *Sociaal-politieke context* - Bent u bekend met de nieuwe meldcode van Veilig Thuis? - Hoe past het BHP binnen die nieuwe meldcode? DV: Denkt u dat het BHP goed aansluit op de nieuwe meldcode? Waarom wel, niet? - DV naar strategieën om hiermee om te gaan!
Uitvoering	- Weet u nog wat u van tevoren verwachtte van het BHP en de uitvoering van het BHP, en zo ja, wat was dat? DV: Hoe had u het BHP voor zich gezien voordat het project van start ging? - In hoeverre komen uw verwachtingen overeen met uw ervaringen van de afgelopen maanden (= tevredenheid)? DV: Wat komt wel overeen, wat komt niet overeen? Hoe denkt u dat dit komt?
Welzijn doelgroep	- In hoeverre denkt u dat Buitenshuis zal bijdragen aan het welzijn van KOPP/KVO-kinderen? Wat maakt dat u daar zo over denkt? - Wat maakt dat het BHP goed aansluit op de doelgroep KOPP/KVO-kinderen? DV: Waarom? - Wat maakt dat het BHP juist minder goed aansluit op de doelgroep KOPP/KVO-kinderen? DV: Waarom? - Wat is volgens u het allerbelangrijkste om stress bij de doelgroep te verminderen? - Is het BHP voldoende om stress te verminderen? DV: Is er meer nodig dan alleen het BHP?

Duurzaam	- In hoeverre denkt u dat het BHP duurzaam geïmplementeerd kan worden? - In hoeverre zou u willen dat het BHP duurzaam geïmplementeerd kan worden? - Wat is er volgens u nodig om het BHP in uw gemeente te blijven uitvoeren? DV: Wat nog meer? Wat is juist niet nodig? Wat werkt tegen? - Hoeveel vertrouwen heb je in dat de interventie ook na afloop van de studie / zonder ondersteuning van het Trimbos-instituut succesvol geïmplementeerd wordt? DV: Waardoor komt dat? - Als u het project helemaal opnieuw zou mogen beginnen, met onbeperkte financiële mogelijkheden, wat zou u dan anders doen? - Zou uw gemeente ook na deze twee jaar nog willen doorgaan met het BHP? DV: in welke vorm? - Wat zijn doorslaggevende punten voor uw gemeente om wel/ niet verder te gaan met het BHP? DV: Waardoor komt dat? DV: Kan er binnen het project nog iets aan gedaan worden om aan deze punten te werken?
Einde	- Heeft u nog aanvullingen of laatste opmerkingen? - Zijn er dingen die we nog niet besproken hebben, maar die u wel graag wil bespreken? DV.

10.2 Bijlage 2 – Toetsingsuitkomsten Lineair mixed models uitkomsten bij kinderen en ouders

Tabel 1. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in kwaliteit van leven score van het kind volgens ouder (PedsQL)

	Estimate	se	t-waarde	p	n
(Intercept)	76,42	2,98			71
T1	3,54	1,77	1,99	0,047*	60
T2	0,36	2,03	0,18	0,861	42
T3	1,88	2,19	0,86	0,393	34
T4	-4,13	2,67	-1,55	0,122	21
Geslacht meisje	0,24	2,46	0,10	0,923	92
Leeftijd kind	-0,19	0,34	-0,52	0,601	91

Tabel 2. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in emotionele- en gedrags-problemenscore bij het kind volgens ouder (SDQ)

	Estimate	se	t-waarde	p	n
(Intercept)	13,25	1,44			70
T1	-0,46	0,62	-0,74	0,458	55
T2	-1,01	0,69	-1,47	0,143	41
T3	0,38	0,74	0,52	0,607	34
T4	2,03	0,90	2,26	0,025*	21
Geslacht meisje	-3.07	1,26	-2,44	0,017*	92
Leeftijd kind	-0,059	0,18	-0,32	0,075	91

Tabel 3. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in welbevinden bij de ouders (WHO-5)

	Estimate	se	t-waarde	p	n
(Intercept)	42,97	13,54			73
T1	11,23	2,62	4,29	0,000***	61
T2	10,03	3,21	3,13	0,002**	38
T3	16,70	3,70	4,51	0,000***	27
T4	8,50	4,33	1,97	0,051	19
Rondkomen moeilijk (ja)	-12,56	5,44	-2,31	0,024	73
Leeftijd ouder	0,19	0,34	0,54	0,590	80

Tabel 4. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in Samenwerkingsscore ouders (VGK)

	Estimate	se	df	t-value	p-value	n
(Intercept)	60,37	4.44				73
T1	4,10	0,90	82,8	4,55	0,000***	60
T2	5,21	1,09	142,4	4,77	0,000***	38
T3	4,99	1,26	144,8	3,96	0,000***	27
T4	4,18	1,47	145,4	2,84	0,005**	19
Rondkomen moeilijk (ja)	0,01	1,77	71,6	0,01	0,993	73
Leeftijd ouder	-0,26	0,11	83,1	-2,28	0,025*	80

Tabel 5. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in Waarderingsscore ouders (VGK)

	Estimate	se	df	t-value	p-value	n
(Intercept)	31,05	2,56				73
T1	2,44	0,71	141,8	3,45	0,000***	63
T2	2,11	0,87	146,8	2,42	0,016*	38
T3	2,91	1,01	147,7	2,89	0,004**	27
T4	1,89	1,17	147,6	1,61	0,110	19
Rondkomen moeilijk (ja)	0,53	1,07	56,5	0,49	0,624	73
Leeftijd ouder	-0,13	0,07	61,6	-2,01	0,049*	80

Tabel 6. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in Overreactivity-score ouders(PS)

	Estimate	se	df	t-value	p-value	n
(Intercept)	2,08	0,48				72
T1	-0,20	0,11	137,2	-1,78	0,076.	63
T2	-0,18	0,13	141,4	-1,34	0,181	38
T3	-0,24	0,16	142,3	-1,47	0,144	26
T4	-0,33	0,18	141,6	-1,79	0,074.	19
Rondkomen moeilijk (ja)	0,11	0,20	63,7	0,57	0,570	73
Leeftijd ouder	0,02	0,01	63,4	1,69	0,095	80

Tabel 7. Uitkomsten Lineair mixed model analyse: verandering in Laxness-score ouders (PS)

	Estimate	se	df	t-value	p-value	n
(Intercept)	2,15	0,47				70
T1	-0,05	0,10	136,0	-0,56	0,576	62
T2	-0,12	0,12	139,5	-1,04	0,300	38
T3	-0,03	0,14	140,0	-0,20	0,845	26
T4	-0,20	0,16	139,5	-1,26	0,210	19
Rondkomen moeilijk (ja)	0,21	0,19	54,3	1,13	0,264	73
Leeftijd ouder	0,01	0,01	62,2	1,25	0,216	80

10.3 Bijlage 3 – Kwaliteit van leven bij 0-1 jarigen

Figuur 1 geeft een indruk van de kwaliteit van leven volgens de TAPQOL bij de kinderen van 0-1 jaar. Bij T3 en T4 waren er geen data meer van kinderen in deze leeftijdsgroep. Bij T2 is het aantal kinderen ook al erg klein. Als gevolg van deze kleine aantallen en de aanzienlijke uitval zijn geen toetsingen uitgevoerd.

Figuur 1. Uitkomsten kwaliteit van leven bij kinderen van 0-1 jaar (TAPQOL) bij T0, T1 en T2.

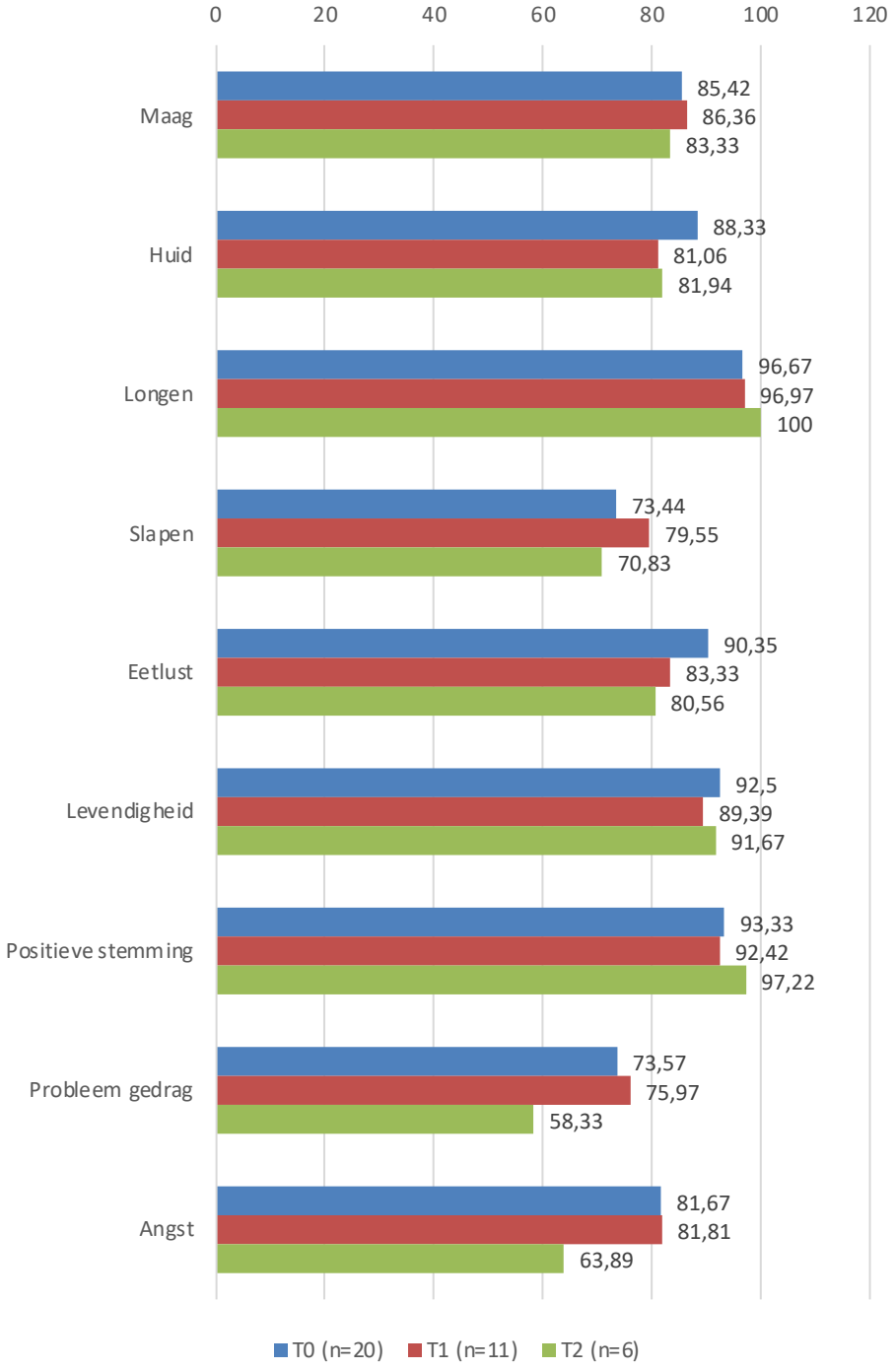

Figuur 2. Vervolg kwaliteit van leven bij 0-1 jarigen (TAPQOL)

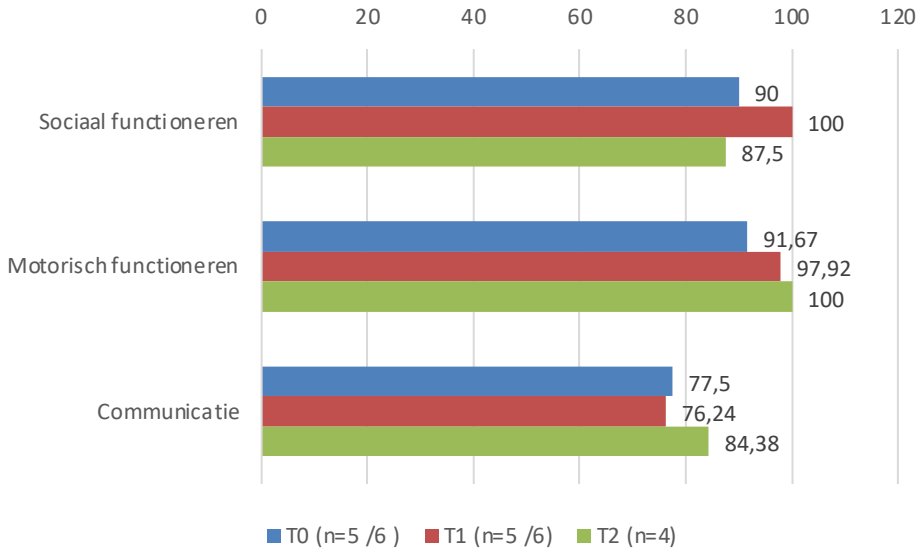

Trimbos instituut